

ANTONII DE GRA-

DIS PRINCIPIS MEDIOLANENSIS DVCA
tus medici de Febris liber.

De diffinitione febris, & eius diuisione, & febre ephemera, Caput I.

DE ægritudinibus cōmunibus, & primo de febribus aliquid sumarię ualde dicā, solum ut socij habeant aliqualem ingressum ad opus practicum: Vnde febris est calor innaturalis cursum excedens naturę, procedens à corde in arterias, suoq; ledens effectu. Et propter hoc quòd dicitur calor, separatur ab alijs dispositionibus præternaturalibus, quę non sunt febriles, sunt solutiones apostematum, perinnaturalis separatur à calore naturali, similiter procedente à corde ad alia membra, ideo subiungitur cursum supergrediens naturę, id est, mouet temperiē naturalis caloris, quia quacunq; causa distemperetur calor, nec uitio spiritus uitalis distemperet febris, tūc nō poterit esse febris, licet fiat alia ægritudo, ideo dicitur suoq; ledens effectu, id est, sensibiliter lesionē inducens. Sunt autē cōsequenter genera tria febrū, unū fit à uitio spiritus, & dicitur ephemera, aliud fit à uitio humoris, & dicitur cōmuni nomine putrida, aliud fit ex principali uitio membrorū, & hec tria genera comparant tribus causis repertis in balneo. Auic. ponit primo capite primę quarti. Incipiendum tamen ab ephemera ideo quòd facilius fit, & facilius recedit, & aliarū feb. sepe est causa. Ephemera itaq; est febris ex distemperantia spirituum procedens, &c. Ephemera saltē uera uix ultra unū diē extendit, sed tamen modico non interueniēte, aut nimia grossitudine materie, aut nimia oppilatione intrinseca seu extrinseca, ad tertiu uel ad quartū diē durat. Quę si ulterius protenditur in putridā, uel hecicā cōuertitur, nam ephemera est morbus per se, ut cum ex calore, aut est accidens insequens alias egritudines, ut quādo cum bubonibus superuenit, & hoc secundū Auic. Cause febris ephemerę sunt multe, quę tamen oēs ad quatuor reduci possunt. Prima causa sumit ex causis extrinsecis actu uel potētia calefaciētibus uel oppilationibus poros, ut caliditas solis, uel ignis, balnei sulphurei, aut stuffę cū rebus calidis, aut aqua frigida, & breuiter omne quod claudit poros, retinet uapores. Et nota q̄ secundū diuersitātē uaporū retentorū diuersę febres retinent, nā si uapores retenti sint calidi, similiter & corpus fit calidū, & sic facilius fit ephemera, si hūores seu uapores

qui retinentur, sint calidi & humidi, similiter corpus, fit putrida, si calidi & sicci, similiter & corpus, fit ephemera, & de ipsa faciliter fit tertiana, & de tertiana sepe fit hectica. Secunda causa ephemeræ sunt cibi & potus, & medicina calida actu & potentia, ut uinū & piper. Tertia causa motus animalis & corporeus, ut exercitiū, ira, tristitia, uigilia, & motus qui uidet corpori ex motu temperato, & accidētibus anime, & c. Quarta causa sunt ægriitudines materiales superueniētes corpori, ut apostema membrorū nobilium, ut inguinū, & affellarum. Signa generalia ephemeræ primo sunt nō de quantitate, s. ue de humore, non à causis antecedentibus, sed primitiuis, & ut plurimum non fit cū horripilatione, neq; cū rigore, nisi sit ephemera facta ex oppilatione à materia humoralis, quia est media inter ephemeram ueram, putridam, appropinquans tamen putridæ: Item calor non est acutus, pungens, nec mordicans ad tactum, sed est lenis, & suauis, & cum peruenit ad statum, nullam aut modicam facit angustiā, & ut plurimū curatur cū sudore humoroso naturali, & per hoc differt à putrida, unde dicitur Auicen. si ponatur æger in balneo, & ei non adueniat aliqua horripilatio, nec aliqua dispositio à sua dispositione, tūc est signum ephemeræ, & si sic, significatur putrida. Itē in ephemera pulsus & urina parū à sanis & naturalibus differunt, differt etiam ab hectica, quia causa esse est ex paruo tempore & simul parū durat, & c. Signa spiritualia causarū primitiuarū sumuntur ex relatione ægri, ut si ex mora in sole, caput & cor & facies sunt calida, & si tangatur pulsus declinat ad uelocitatem, si ex frigidityte, color cutis & faciei est obscurus aut liuidus. Si ex uigilijs & uigilię antecesserint, adest grauitas capitis & oculorum rubedo, sæpe cum lacrymis, & lassitudo in capite, & in alijs membris, pulsus est frequens cū eius debilitate & duritię arterię. Si ex solitudine facies declinat ad citrinitatem, pulsus secundum plurimum diuersificatur in dilatatione & constrictione penes diuersitatem solitudinis. Si ex labore, antecessit labor cum calefactione, præcipue iuncturarum, cum lassitudine & siccitate corporis, pulsus uero debilis & paruus, aliquantulum durus, urina semper citrina propter motum. Si ex catarrho uel corriza calidis, est rubedo faciei & oculorum, inordinatio sentitur in gutture, acuitas cum aduersione gutturis. Si ex catarrho, qui descendit est frigidius cum uentositate & oppilatione, & quod spuitur est uiscosum. Si ex somno præcessit somnus profundus, adest inflatio oculorum, raucedo uocis cum oppilatione in naso, grauitas & pigritia totius corporis, cū debilitate memorię. Si ex uicio spiritualiū, ut ex ira præcedente, adest uelox anhelitus, & frequens rubedo oculorū & maxillarum, & tremor quidem, & sic de alijs. Si ex tristitia, urina est ignea, acuta propter siccitatem, facies declinat ad citrinitatem, pulsus est debilis cum duritię, oculi submersi & resoluti cum quiete. Si ex obmissione balnei consueti, aggregatur sudor, & superfluitas in cute & toto corpore, urina est spissa, turbida, coloratur cū grauitate anhelitus, & lassitudine totius corporis, aliquādo diminuitur

diminuitur appetitus, quia superfluitates consuete non expelluntur. Si ex balneo & aquis thermarū balnea precesserint, est asperitas cutis cū quadā nigredine, additio caloris post tēpus, pulsus est debilis & uelox, similiter anhelitus est magnus & spissus: sitis eque melius sedatur ex attractione aëris frigidi q̄ ex potu, omnia mēbra sunt cū rubedine et maxime facies, & cū grauitate & lassitudine. Si ex spiritibus naturalibus & maxime ex fame, pulsus est debilis & paruus, & aliquando durus, urina tincta cū ardore, aliquando destruit appetitus post famem cū eructatione fœtida & amaritudine oris, & cōmotio oris stomachi, & grauitas totius corporis & membrorū. Si ex fluxu uentris, est pauca urina cum multis uigilijs & siti, pulsus est paruus, spissus, & durus. Si ex potu uini puri, urina est multa, dolor capitis, obumbratio oculorū, grauitas stomachi, et aliquando uomitus. Si ex cibis calidis, pulsus est uelox, spissus, cum amaritudine oris, sitis cū manifesta calefactiōe stomachi & membrorū, urina est tincta. Si ex fastidio, eructuatio est acetosa, fumosa urina, cruda aut aquosa, palpebrarum grauitas, inflatio & grauitas stomachi, & aliorum nutritiuorū. Si ex siti, urina est pauca colorata, & cum punctura, pulsus uelox, & frequens cum debilitate, desinat potare rem frigidam fluxibilem. Si ex aliquo contento in stomacho, quod enumerari non possit, est grauitas stomachi cū eructationibus, postquam aliquid emittitur, aquositas fastidium & nausea, oculorum tenebrositas, commotio labij inferioris, & comestio rei lenitiue, ut medicinæ & cibi. Si à cibo multi nutrimenti, grossi & duri inflammatur stomachus, additur eructuatio unctiosa cum grauitate membrorū, & cum comedit aduenit somnus cum suffocatione anhelitus, & pigritia ad motum. Si ex cibo subtili, in stomacho est caliditas, eructuatio fumosa, calida, oris amaritudo, urina est colorata, tenuis, sæpe est dolor capitis in sincipite, & sic de alijs. Pronosticatio. Ephemera est difficilis cognitionis, & curationis facilis, & bene uelocis terminationis, quia non transit diem naturalem, & terminatur per sudorem, ut supra, propter tamen malitiam regiminis transit ad secundum diem, & aliquando ultra quartū, & efficitur putrida, aut hectica, quod scitur si post statū egritudo non cōmouerit, pulsus sit diuersus, & urina indigesta, & maxime si fœterēt egrediētia ex corpore. Item si corpus sit aridū in tactu, timendū est de hectica, non ita negligatur ephemera, quia sæpe malas facit egritudines: Cura igitur perficiatur ne transeat in aliā dispositionē deteriore. Si sanguis sit in abundantia in egro, etate, cōsuetudine, & alijs particularibus permittentibus, fiat phlebotomia, ne transeat in synocham, si cholera abundat, suauiter purgetur, ne incidat in caufonē: utatur in super cibis facilis digestionis, ut succo hordei, & præcipue in declinatione harū febrīū competit, nisi sint parati ad putridas ut crapulati, oppilati, patientes catarrhū, nisi catarrhus esset adustus, quia tales possent balneari, ut Aui. utiliter dicit, cognita causa cōtraria causis cōtrarijs curatur, Si igitur ex uigilia fuerit, iaceat in molli lecto, ungantur nares, &

frons cum oleo uiol. tepido, uel oleo nenufaris fundatur super caput aqua decoctionis camomille, rose, hyssopi, & cum cessauerit aliquantulum calor, intret balneum conuenienter. Si ex mora in sole, inungatur caput ex oleo ros. uiol. & aceti parum, & renouetur, & hoc fiat sepius, deinde balneetur cū aqua decoctionis ros. uiol. & solatri. Si ex solitudine, inungatur totū corpus oleo rosaceo, utat uino odorifero, lymphato in rebus humidis, lauet, ut supra. Si ex labore, quiescat, inungat loca læsa, & præcipue spina oleo rosaceo uiol. post febrim balneetur in decoctione ros. & uiol. cibaria sint facilis digestionis, dormiat pro posse. Si ex catharrho, purgetur cū turbiti, aut cū cochis, aut cum alio conuenienti, comedat ptisanam hordei cū lacte amygdalarum, bibat brodium, cicerum, uel iulep, uel sir. uiol. uel de nenufare, cum aqua decoctionis liquiritie, iuiubarum, & passularū. Si ex longo somno, fricentur extrema, aspergatur facies aqua ros. in estate, & hyeme cum aniso: fiat clystere lenitiuum, si non assellauerit illa die, in declinatione febris balneetur in decoctione camomille, & absynthij. Si ex ira, balneetur pectus cum sandalis, rosis, camphora: bibat aquam rosarum, cum uino de granatis, utatur lactucis, &c. intret balneum uiol. foliorum salicis. Si ex tristitia, curetur ut supra de solitudine, & ultra confortetur cor cum odoriferis frigidis, ut sandalis, &c. Si ex aëre frigido, fricentur extrema, & totum corpus suauiter cum oleo de spica, uel de aneto, intret stufam siccam, ut sudet, postea comedat cibaria digestibilia. Si ex dimissione balnei, intret balneum consuetū. Si ex longa mora in balneo, aspergatur corpus aqua, quasi frigida, & epithimetur cor, ut supra, dormiat pro posse. Si ex fame, cum incipit laxari, comedat ptisanam frumenti cū saccharo & succo granatorum, uel agresta, & si adsit febris cum sir. uiol. ros. nenufari no paulatim deglutiendo curetur, balneetur, ut supra. Si ex fluxu uentris, utatur citonijs decoctis in igne, & lentibus excorticatis cum uitellis ouorum, bibat uinum nigrum cum decoctione sumac, uel aqua cisternæ, parū moretur in balneo, & postea bibat sir. de citonijs. Si ex potu uini, uomat, pro posse dormiat, postea intret balneum ros. & sudet, utatur frigidis, ut aqua frigida, cum succo de granatis. Si ex cibis calidis, bibat agrestā, aut oxyfaccharam cū aqua frigida, purgetur cum tamarindis, prunis, & manna, & balneetur, ut supra. Si ex siti, bibat aquam frigidam cum syr. roseo uel uiol. nenuf. aut cum uino de granatis, uel de agresta, comedat acetosa. Si ex aliquo contento in stomacho, fiat uomitus, deinde clysterizetur. Si ex multo nutrimento, &c. dormiat & abstineat à cibo & potu, utatur uino odorifero, penetratiuo, perficiente digestionē. Si ex cibo subtili, abstineat ab eo, & utat uino de granatis, lactucis, &c. & abstineat à motu, & intentio sit rectificare stomachū. Si propter apostema, quod scitur ex antecessiōe eius, cura est, ut in principio, phlebotomia, aut purgetur subtiliter & non bibat uinum, sed succum de granatis cū aqua: pro agrestia, comedat succum ordeï, & si apostema possit etiam percuti repercutiatur, sicut

sicut decet, in augmento & statu utatur maturatiuis & resolutiuis, quòd requirit tale apostema resolui, uel alio modo terminari, in frigidetur aliqualiter uia quæ est inter cor & apostema, non tamen sic, quòd deducatur apostema ad scirrhum: condiantur cibaria cum agresta & uino granatorum.

De quibusdam generalibus ad febres putridas. Cap. II.

DE febre putrida sequitur determinare. Febris putrida fit ex principali uitio humoris, uel humorū putrescentium coarctatorū in membro, sic quòd non expirant libere, & tunc calefit & putrescit, & mittit fumum putridum ad cor, & fit putrida febris. Causæ huius in genere sunt tres primitiue, ut aër, cibus, &c. antecedentes, ut humorum multitudo, grossities, eorum uiscositas, inanitiones & resolutiones, ut retentio fumositatum, et constrictio pororū, & sic de alijs. Et illæ duæ causæ ultimæ sunt potentes ad causandum putredinem, nam retentio fumositatū corrumpentium humores, & dissoluentium sua ebullitione calorē naturalem alterant: Causæ coniunctæ, ut putredo in febre, & sicut aquositas in hydropisi, & materia aggregata in apostemate. Quomodo autem differant istæ causæ, ut putredo in febre, & cætera, habetur supra. Et harum putridarum una est continua, alia interpolata, continua, fit de materia corrupta & putrefacta in uasis, si extra uasa, interpolata dicitur. Item febris interpolata est triplex, cholericæ, phlegmaticæ, & melancholicæ. Et continuarum quatuor sunt species secundum quòd quatuor sunt humores potentes peccare in uenis, & quia continuæ sunt molestiores, ideo ab eis inchoandum. Nota tamen quòd tam continua quàm interpolata, alia est cōtinua simplex, alia cōtinua cōposita: simplex est quando febris nō est coniuncta cū alia ægritudine, ut cū alia febre: cōposita tripliciter dicitur, primo quando cōponitur cum alia specie febris eiusdem generis, uel diuerforū & de ista dicitur infra. Secundo quādo cōponitur cū alia ægritudine, ut cū hydropisi, aut cum apostemate, & de illa dictū fuit aliqualiter in fine antecedentis capituli. Tertio, ratione materie cōpositæ, ut in tertiana nota, & sic de alijs. Continua igitur febris est, quæ fit de humoribus putrefactis intra uenas cōtinue affligens usq; ad criticam declinationem. Et causæ huius principaliter sunt tres, putredo continua, effusio putredinis ad cor, & defectus nutrimenti, & corruptio sanguinis, quem non regit natura, & ideo eius fumus uenenosus effumat ad cor. Et ideo in synocha, in qua istæ causæ omnes continuantes concurrunt, minus est requies, in alijs autem continuis, in quibus duæ causæ tantum cōtinuant, cōtingit quòd aliqua sit requies. Et si cholera, phlegma, melancholia qualitate putredinali afficiunt ex adustione sanguinis calidi & humidissimi, putrefacti, in quibusdam horis plus, & in quibusdam horis minus. Et quia continuarum febrium aliæ sunt simplices, quæ ex una tantum materia fiant in uasis putrescente, ut synocha. Aliæ continuæ sunt, quæ fiunt ex una materia putrescente intus tantum & extra, ut hemitritei. Primo præmittendo dicentur de

simplicibus quædam utilia. Primo considerandus est gradus discrasie febrilis, eo quod cura curatiua debet esse pportionalis discrasie, ut patet tertio Tegni. Sed quia in acutis ægitudinibus maxime affligitur natura, & laborat intenta ualde circa morbi digestionē, ideo diæta tenuis est exhibenda, ne grossus grauetur cibus. In longis uero & cronicis grossa diæta debet exhiberi, eo quod uirtus est conseruanda, etiã potest digerere, cum à principio non nimium molestetur. In statu uero semper sit subtilis, respectu principij, & quanto remotior est status, tanto grossius diætetur in principio, & contra. Virtus etiã ægri est consideranda, nam si ægritudo erit acutissima, status erit propinquus, & tunc si uirtus est fortis, stabis cum tenui diæta usq; ad statum, ubi uero uirtus sit debilis, grossior diæta offeratur, ut stet usq; ad statũ. Item in accessionibus per tres horas ad minus, uel per plures, si est possibile nihil est dandum, quia tunc corumpitur cibus in stomacho, nisi in casu, in quo non flueret materia ad os stomachi, aut in alio consimili. Similiter in crisi nihil detur. Consideretur complexio ægri, tempus, regio, ætas, aër, consuetudo, & sic de alijs partibus, nam puerilia corpora maiori refectione indigent, iuuenes minori, senes saltem primi quasi minus. Etas, aër, regio calida frequenti indigent refectione, & e contra si ista sint frigida, quia tunc indigent maiori diæta continua, & non discreta. Item consueti multum comedere, plus de cibo requirũt, & si e contra, fiat e contra, ideo Hypocratis dicit: Et enim ætati & regioni, &c. Phlebotomia si conuenit, quanto citius, tanto melius, dum ægritudo est in principio, dum natura non est debilitata multũ & afflicta, post quartũ diẽ raro phlebotomet, & cum magna cautela, & in die non cretico, & cum sint contraria, ut supra, etas, tempus, &c. quia hoc prohibet phlebotomiam, præcipue si uirtus fuerit debilis, & si aequaliter fuerit fortis, & phlebotomia sit necessaria ualde, parum extrahatur de sanguine. Nam præceteris est seruanda uirtus, nam si omnia alia indicarent de phlebotomia, & uirtus dissentiat, nullo modo fiat, & tunc in tali casu fiant scarificationes, aliquando sudet in balneo, & ubi ad hoc fieri non possit, cibus minoretur, & assiduet motum & scarificationem, aut fiat purgatio, non tamen in die cretico, & in interpollatis, fiat in die quietis ante tempus accessionis. Si tamen humores furiosi sint in uena currente de membro ad membrum, subito à principio suauiter purgetur, ne materia ad aliquod nobilium membrorũ currat. Item symptomata in febre interdum fiunt adeò magna quod cogitur medicus obmissa febre ipsa repellere. Si igitur cum febre adsit symptoma quod curam ad se trahat, curet illico, ut in pleuretico, & sanguine, utiliter sit phlebotomia ad caloris repressionem & sedationem doloris, & si contra, quia symptoma aliquo modo feбри contrariatur, & si magis, eam intende ad symptoma, non ex toto negligendo febre, quia frigida negatur in febribus cum apostemate, & in spleneticis, &c. Et etiã in his, qui naturaliter habent pectus strictum, macilentum, eo quod si ante digestionẽ de-

tur induratur pectus & splen, & percutiet etiam spiritualia. Scilicet post digestionem materiei sine predictis, concedi potest, quod præ nimio calore febris varijs angustijs, & nimia siti angustiatu eger. Etiam caute ante digestionem humorum danda est aqua frigida, si tamen predicta non adsint, tunc concedi potest cum saccharo aut alio conuenienti. Dolore etiam capitis precedente, nihil fiat, nisi forte sit maior quam febris. Custodiatur igitur uirtus principalium membrorum & aliorum, ut stomachi, splenis & matricis, &c.

De febre sanguinea.

Caput. III.

Descendendo igitur dico, quod si sanguis in multitudine abundat, & præcipue in spiritualibus, facit synocham inflatiuam ephemeram similem à principio proportionaliter. Et dicitur synocha putrida, et quedam non est putrida, quia in hac febre urina non foetet, & pulsus est fortis, in putrida autem est per oppositum, & causæ sunt, quia cum aliquis consuetus est exercitari, & dimisit exercitiū, aut quia usus est multipliciter sanguine aquoso, ut sanguis generatus ex fructibus, & alijs similibus cibus, eo quod talis sanguis cito putrescit ex indebita transpiratione, & tunc generat synocham putredinalem, quæ habet tres species, & prima dicitur augmastica, & procedit semper augmentando, & semper uidetur quod si in augmento, quia putrefactio est maior resolutione. Secunda dicitur epimastica, eo quod incipit fortiter, & semper diminuitur, & est alijs salubrior, quia resolutio est maior putrefactione. Tertia est homotena, ubi omnia sunt equalia, & uidetur tota quasi status, eo quod resolutio est æqualis putrefactioni. Et si queratur, quare istæ species non fiunt in alijs humoribus. Respondetur, quod tales modi resolutionis cum putrefactione non bene reperiuntur in alijs humoribus aut subtilitate materiarum, aut e contra, scilicet uiscositate. Signa antecedentia sunt membrorum grauitas, reflexio spatularum, repletio uenarum & plenitudo earum, rubor & calor, & flagellatio totius. Signa concomitantia sunt aperitio lampadarum ardentium, phrenesis, turbatio mentis, tenebrositas oculorum, plenitudo pulsus, undositas, non tamen cum multa diuersitate ut in causone, dulcedo oris, urina rubicunda, spissa in substantia siue obumbrata & liuida, hæc enim synocham de solo sanguine significant. Sed si urina sit rubea magis tenuis in substantia quam spissa, obumbrata, & superius tenuis, liuens, causonem significat. Signa subsequencia sunt, tumor faciei, mollities totius corporis, & aliquando sunt morbilli, & uarioli, & carbunculi, & sunt signa ualde mala, quæ consueuerunt in temporibus pestilentialibus aduenire, & hæc omnia sunt remissa in synocha inflatiua, quæ ephemeræ proportionat, ut supra. Differt tamen augmastica ab alijs eo quod uenter de die in diem magis constringitur, urina in primis est ruffa, postea rub. pulsus est spissus, inæqualis. Pronosticatio. Si apparent pustule liuidæ, aut nigræ mortem significant, similiter si in uentre audiatur sonus, seu rugitus, ut tympana, aut tonitrua, quæ non remouentur ex solutione uentris,

significat mortem. Item dicit Auicenna lacrymæ si apparent propter malitiã morbi, difficultas anhelitus, præfocatio, & apostematio in uijs anhelitus, & si post somnũ sentiat se grauatum, similiter hæc significant mortẽ. Item si permittatur ad caufonem, aliquando ad phrenesim, aliquando cum infrigidatione superueniente ad lethargũ, operatio etiam uelox uel tarda digestionis, significat crism breuem uellongam, salutem uel mortem, relata ad uirtutem omnia in omni morbo. Ita duo conueniant si cupis bene prognosticari. Cura generalis consistet in euacuatione primo, & in alteratione secundum paroxysmum ad alias febres. Cura igitur synochę febris tota consistit ex phlebotomia, quę debet fieri usq; ad syncopim, si corpus fuerit forte, dicit ita Galenus nono de ingenio sanitatis. Syncopis autẽ infrigidat complexionem fortem, & potus aque frigidæ quandoque excusat ab alia infrigidatione, multi enim ab hac febre hoc modo curant. Ita Auic. capitulo proprio: Phlebotomet de uena media, uel de basilica dextri brachij, si nihil obftet, credo tamen quod melius sit phlebotomare in pluribus uicibus, quia signa fortitudinis uirtutis aliquando fallunt, & si particulariter non consentiunt de phlebotomia uentose intra spatulas. Si sit crapula, fiat fortis abstinentia, fiant fricationes uersus extremitates, clysteria & suppositoria, sicut decet, quia illa multum conferunt, & cum crapula sit digesta, fiat phlebotomia. Mitigetur calor febris cum isto. R. succi granati dulcis un. 3. succi granati, musci un. 2. aque coctę sine saccharo, timore flamme, aut cum modico saccharo, ut magis linias, aut syru. uiola. cum aquis aut decoctionibus conuenientibus. Si uero adsint apostemata, utatur ptisana, purgetur cum ista decoctione, R. tamarindorum un. 2. prunorum, uiolarum añ. manipulum 1. florum boraginis un. 1. bulliant in sufficienti quantitate aque & in un. 5. dissoluatur, un. 1. manne uel loco illius cassię dra. 4. succi granati dulcis un. 1. & sequitur un. 1. granati musc. Vngantur frons & tempora cum oleo uiol. uel nenu. uel populeo, uel fiat ibi epithima ex sandalis, uiol. ros. temperatarum cum aqua ros. & succo semperuiue, lauentur manus & pedes in aqua tepida decoctione maluarum, uiol. ros. & sic de alijs, &c. Cura synochę putredinalis est, ut phlebotometur uel uentose tur, ut supra, deinde utatur syrupo isto, R. uiolarum, lentis, rostri porcini, epaticę añ. manipulum 1. succi lactuce lib. 1. uiol. un. 2. quatuor seminum frigidorum, florum nenupharis añ. un. 1. seminum papaueris albi, lactuce, portulacę añ. un. 5. iuiubarum, sebesten añ. nume. 12. sacch. lib. 2. fiat syr. quo utatur mane & sero cum un. 4. decoctionis uariolarum, & prunorum, aromatizetur cum sandalis. Deinde purgetur cum ista decoctione mundificante sanguinẽ, R. florum uiola. nenupharis añ. un. 3. prunorum damasc. nu. uigintiquattuor seminum frigidorum mundatorum añ. un. 1. tamarindorum drag. 6. decoquantur in lib. s. aque, & in colatura addatur cassię mundę un. 1. & detur in aurora. Aut mundificentur cum his, quę colaturam euacuant, ita Auicenna prima

prima quarti capitulo de cura huius. Ideo, R. fumiterre un. 1. bulliat in un. 5. aquæ, & in colatura infundantur myrabolatorum citrinorum un. 5. de mane exprimatur, cui addatur un. 1. cassiæ & sacch. parum, hoc enim conuenit, quia myrabolani illi educunt materias cholericas, fumusterre adustum mundificat sanguinem. Cassia autē reprimat acuitatem sanguinis, leniendo enim educit materiam cholericam. Alia etiam mundificantia, ut decoctionem capillorum ueneris, misce. Vnctio ad caput & lotio ad pedes fiant prius fricando crura cum oleo uiol. & hoc confert, quia tunc descendit materia inferius, & alleuiatur caput. Epithimetur quoque cor & epar cum sandalis albis & rubeis, & oleo ros. & uiol. aqua ros. cum modico camphoræ, & potest addi de rasura cucurbitæ. Epithima cordis est hoc in forma, R. aquæ ros. un. 4. aquæ buglossæ un. 2. ubi sit magna flamma, aquæ nenupharis un. 1. trium sand. añ. scrup. 2. croci scrup. s. misce & in eo infundatur pannus scarlatinus, aut syndon de Grana, & mamillæ sinistræ applicetur. Epithima epatis, R. aquæ endiuivæ un. 4. aquæ solatri, aquæ nenuf. si queris magnam infrigidationē añ. un. 1. aquæ ros. un. 5. sand. ru. spodij añ. scrup. 2. aceti un. 1. cum panno lineo epithimetur hypocundrium dextrum. Vnguentum etiam ex dictis collige. Si autē materia sit digesta & incitetur sitis, & non sit quod prohibeat, bibat quantum potest de aqua clarissima, teneatur in ore aqua psyllij, quæ sic fit, infundatur semen psyllij in aqua per noctem, & in mane coletur, & addatur parum sacch. Syrupus ad idem, R. aquæ ros. aquæ solatri, uini gran. & citoniorum, & camphoræ parum, fiat syr. Et nota quod prædicti syr. possunt dari qualibet hora, & pro potu, & pro medicina. Et si uenter est stipticus, detur cum aqua pluuiali. Si nigra sit lingua cum limositate, cum canna, & addatur & fricetur cum spongia infusa in aqua. Pro uigiliarum inquietudine lauentur pedes in aqua decoctionis maluarum uiol. capitis papaueris, lactuce, portulacæ, aut lac ipsarum & papaueris, misce cum albumine oui, uel cum lacte mulieris cum panno, & applica fronti. Si autem caput sit humidum, sufficiunt solæ fomentationes & fricationes pedum. Si uenter sit stipticus, fiat clystere cōmune, quia hæc ægritudo iuuat ex fluxu sanguinis narium. Si in die cretico differat fluere in præcedentibus signis prognosticantibus, uel cū fetis apri, prouocetur cū spargula, uel cum sanguinarola. Et si soluta febre diutius duraret, ligentur extremitates, & aspergat facies aqua frigida uel ros. & sic de alijs.

Causon est febris continua de cholera uel de phlegmate falso putrescente intra uenas propinquas cordi, aut in alijs membris, propinquis, ut ore stomachi, epate, & pulmone, & dicta est à caumate, quod est incendium, &c. Cause huius patent, quia cholera rubea, aut phlegma falsum peccantia in quantitate in locis propinquis cordi, &c. Et in hoc differt à tertiana continua, quia illa est de materia putrefacta in uenis remotis à corde, &c. Signa huius sunt summum incendium, inflammatio in toto corpore, inquietudo cum mala tolerantia, & multis perneccabilibus accidentibus, ut phrenesis, instantia uigiliarum, continua sitis, lingua arida & nigra. Aliquando somnus est profundus, syncopis, icteritia, tremor, fluxus, & aliquando retentio egestionum adest, pulsus est paruus & uelocissimus, urina rubea & subtilis, tamen multipliciter diuersificatur, quia aliquando est à principio cruda propter multitudinem oppilationis, aliquando tincta propter resolutionem cholerae, aliquando liuens & turbata propter multam putrefactionem. Urina tamen in causone de colatura rubea, communiter est ignea & tenuis in substantia. Si ex phlegmate falso, urina tunc est ruffa cum substantia decinante ad spissitudinem, quia phlegma falsum fit quando altera pars phlegmatis adurit, & inficitur cholera, & intensio in calore datur à cholera, & substantia à phlegmate, & tunc os est salsum & pruritus in toto corpore, & eger aliquando est somniculosus, & breuiter omnia accidentia sunt remissiora quam in causone cholericico. Prognosticatio. Hæc egritudo est ualde breuis, & terribilibus accidentibus, & si omnia signa bona apparent in principio morbi liberabitur in die quarta, aut infra aliquando. Aliquando autem extendit se usque ad septimum & ulterius non prolongatur, quia natura non suffert prolongationem accidentium. Item à causone habito rigore superueniente solutio fit in quarto aphorismorum, intelligitur de rigore frigido, sequente ex fortitudine expulsiuæ. Item senibus raro accidit causon, & si accidit pereunt, sed in iuuenibus & pueris accidit plurimum, & in infantibus est leuior, & facilius euacuatur propter humiditatem eorum. Cura consistit in tribus, scilicet in contrarietate cause morbi, temporū ipsius, & natura accidentium, quia in causa morbi est putrefactio cum forti oppilatione. Primo remoueatur oppilatio longis & leuibus fricationibus, fricando pectus & latera, & partem magis dolentem, cum aceto, oleo camomelino, & aqua ros. Sed circa morbum oportet primo extinguere flammam, & inducere materiam ad mediocrietatem, cum huiusmodi, R. ungule caballinae, lentiginis, lactuce, epaticæ añ. manipulum i. succi cucumeris, cucurbite, melonis indi, aquæ endiuia añ. un. i. sand. alb. & rub. añ. drag. i. seminum frigidorum mundatorum, semi. papaueris al. añ. un. sem. camphore scrup. s. cum sufficienti quantitate aqua saccha. & syrupizetur, & detur un. 2. cum aqua conuenienti.

uenienti. Aliud ad idem, R. succi pomi citri, uel citranguli un. 4. bullians cum un. 2. de berberis, & cum saccha. fiat syrupus, & in fine decoctionis adde camphoræ scrup. sem. uel fac manere in ipso psyllium ligatum in pecia subtili. Aliqui etiam decoquunt cucurbitam excorticatam, & in partes diminitas in pasta dimissa, & succo expresso, addunt partem saccha. uel coclearia duo, syr. & in omni hora ægro tribuatur, hoc enim extinguit calorem, prouocat somnum, & confortat stomachum. Deinde purgetur cum isto, quod etiã dari potest in principio causonis, & maxime cholericis, cum est exiccatio fecũ. R. syr. uiol. dragm. 3. mucilaginis psyllij drag. 2. aut seminis citoniorum, aqua decoctionis prunorum, aut uiol. drag. 5. Et si uis fortius operari, adde in decoctione tama. drag. 6. & in colatura prædicta un. 1. cassiæ, & si fortis fuerit æger infundatur in dicta decoctione myra. citrini drag. 3. & plus secundum quodd tibi uideat conuenire. Et si ex phlegmate salso fuerit, addatur in digestiuis de radicibus aperitiuis, ut de brusco, asparago, & similibus, in laxatiuo de chebulis. Syrupus euacuatius, qui potest competere utrique causone. R. myra. citrin. mundatorum un. 4. chebulis un. 2. terantur saccha. lib. 2. succi marratri lib. 1. aquæ ros. lib. s. fiat syr. de quo datur plus & minus, secundum tenorem uirtutis, & quantitatem materiæ peccantis. Item secundum tempora curetur, si timetur infra quartam, paucus uel nullus cibus detur si uirtus tolerare queat, & si non, detur cibus in mane, quia tunc uidetur esse aliqualis remissio iuxta cõuenientiam particularium. Inter alia igitur sunt mica panis ter in aqua lota cum saccha. succus gran. acetosorũ, aut eius syr. quia feruorem reprimat, sitim mitigat, & materiã digerit, ptisana ordeï, aqua eius, lac amyg. brodium cicerum, aliquando paruę pullę alteratę cum lactuca, portulaca, &c. aqua frigida cum syrupo de papauere, aut nenupharino, si nutritiua sint absque oppilatione, & interiora sine apostemate. Si autem natura moueret ad materiã euacuandam lente minue ipsam cum syrupis, ut supra, aperientibus, aperiendo nares scilicet uenas ipsius omnes, si ad stomachũ, cum uomitu, si ad uias urinales, cum diureticis & fricationibus circa illas partes, si ad intestina cum clysteribus & suppositorijs, si ad totum corpus, cum temperate calidis. Phlebotomia nunquam fiat, & si sic, hoc est, de raro contingentibus, deratione acuitatis, aut oppilationis, aut aliquorum particulariũ, ut quia sit carnosus, & sanguine plenus. Ad sitim, dolorem capitis, ariditatem lingue, & ad uigilias, fiãt que dicta sunt in capitulo supra. Sed quia consueuit phrenesis aduenire, ideo si alienare incipiunt, radatur caput & super commissura usq; ad oculos, ponantur petiẽ intinctę in succo lactuce, solatri, aque ros. aceti parum, & sint actu tepida. Si uero alienatio remansit propter incinerationem materiæ fomentetur caput cũ decoctione camomille, & meliloti, ordeï, uiola, &c. Et si ex uaporibus ascendentibus, fricentur extrema, & ligentur dolorose, epithimentur etiam spiritualia, & os stomachi die ac nocte cum puluere san-

dalorum, ros. papaueris, camphoræ parum, misce cum aqua ros. uel succo semperuiuæ, solatri aut acetosæ, uel endiuie. Camera etiam sit lata cum fenestris septentrionalibus declinans ad frigiditatem, in qua aut fiat cursus aquæ cum aliquo instrumento, & aspergantur frondes salicum, uiolæ, &c. Similiter frondes uitium, & quercuum, & sepe mutantur, & breuiter cura huius est cura tertianæ, continuæ purg, sed ista alteratiua sint fortiora.

De tertiana continuâ.

Caput V.

Tertiana continua est illa, quæ fit ex cholera putrefacta in uenis remotis à corde, & propter hoc differt à causone, ideoq; symptomata tertianæ continuæ debiliora sunt symptomatibus causonis. Intensiora tamen sunt maligniora quàm in tertiana interpolata, & propter hoc non negligatur. Signa igitur sunt media inter causonem & tertianam interpolatam, unde est dolor capitis continuus, sitis continua, instantia uigiliarum, constipatio uentris, arefactio lingue cum nigredine uel citrinitate, & tunc est deterior. Sed si apparent alba est melior, & non est rigor, neque frigus. Pulsus est uelox, spissus cum diuersitate maiori, quia exspiratio est maior satis inspiratione. Item urina citrina tenuis obumbrata in puero tertianam continuam significat. Urina aliquando est intensa, rubea, uel subrufa cum quadam liuiditate, & est tenuis in substantia. Cura potest esse eadem cum causone cholericæ, nisi quòd in tertiana continua minus frigidis expedit uti, & minus tenui diætâ. Ponam tamen aliquid propter ordinare receptas. Aucenna dicit quòd non oportet, ut cum fortibus primo operetur, ut curetur, sed cum leuibus. Recepta prima sit. R. endiuie, scariolæ, rostri porcini, añ. drag. i. s. uini granatorum drag. 3. saccha. quantum sufficit. Aliud ad idem, R. endi. scariolæ, lingue ceruinæ, capillorum ueneris, polytrici, adianthos, an. manipulum i. uiol. un. 2. quatuor seminum fratrorum, se. lactu. portulacæ, sacriolæ añ. un. s. prunorum damascenorum 20. saccha. lib. 2. fiat syr. de ista detur mane & sero, & in nonis, si expedit un. i. s. cum aquis conuenientibus, aut syrupo acetoso, uel detur oxifacchara cum syrupo de prunis. Solutiuum ad idem, R. florum boraginis, buglossæ añ. un. i. prunorum damascenorum 10. liquiritiæ rasæ, passularum enucletarum un. s. corticum myrab. citrinorum. drag. s. infusorum per noctem in prædictis decoctionibus un. i. uel minus prout uidebitur, fricentur de mane, cui addatur cassiæ mundæ un. i. electuarij de succo ros. drag. i. uel plus si apparet, spice nardi parū, nisi esset malitia epatis. Vbi no. q; si cum hac feb. sint uermes, sicut plurimū contingit in pueris, emplastretur uenter cum isto emplastro, quod interficit uermes, & frequenter mitigat febrē, R. farinæ ordeï un. i. succi grassule minoris, lib. s. aceti un. i. fiat emplastrum. Item stude quòd semper habeat uentrem lenem, unde clysteria fiant cum decoctione malug, satis hoc enim iuuat ad interficiendum

dum uermes. Diæta & alia accidentia curentur ut supra de cura caufonis, & infra de tertiana.

De febre quotidiana continua.

Caput. VI.

Febris quotidiana cōtinua fit de phlegmate putrefacto inter uasa. Fit aut, ut plurimū in hyeme, & in hominibus omnibus quietis, & in regionibus frigidis, & locis humidis, & specialiter in utentibus rebus uiscosis & frigidis, quia hæc coarctant calorem naturalem in epate, quare multiplicant materiam humidam, uiscosam in nutritiuis, & uenis, unde cum natura non euacuat ipsam materiam, putrescit & facit febre continuiam lentam. Signa. Primo, est absque frigore & interpollatione, in hora uero phlegmatis, hoc est, circa occasum solis, citius affligit, facies est tumida, inflata, sitis modica aut nulla, nausea, destructio appetitus, uomitus phlegmaticus, pulsus paruus, mollis, tardus, & inæqualis, quia quandoq; fortis, & quandoque debilis. Expiratio est maior inspiratione. Sístole in pulsibus est uelocior diástole, lente affligit cum pauca quiete, ideo est longi spacij multum abscondita, ideo latens ab aliquibus dicitur. Sed quia continue calefacit, corpora exiccat, nam ex modo afflictionis uidetur conuenire cum hectica. Pulsus est subtilis & strictus, in phlegmatica continua est paruus & mollis cum quadam latitudine. Item, quasi semper est unius tenoris, quamuis post cibum inflammetur æger fortius, quàm ante. Latens uero in principio noctis siue sumpsit cibum, siue non, semper magis incipit infestare. Item urina in principio spissa, discolorata est cū quadam liuiditate in augmento & statu ruffa, & in ea multum uariatur urina in colore & substantia. In hectica uero semper est quasi unius coloris, & est in substantia & colore quasi similis urinæ sani, oleagina tamen in superficie. Item pellis faciei & hypocundriorum in hectica densatur & est arida, in latente non, imò est mollis absque asperitate. Verum istæ duæ species sæpe adinuicem componuntur, & sunt tunc male coniunctæ, & quasi imparis curæ, eo quòd latens ex natura seu materia requirit ex toto contrariū illius, quod conueniret hectice pro eius cura. Dixi supra quòd in febre latente uariatur multū urina. Pro quo notandum, quòd urina lactea subtilis in substantia, pauca in quantitate in principio quotidianæ continuæ, cum alijs malis signis, ut alienatione, insomnietate, debilitate appetitus, difficili respiratione, cum uirtute debili, mortem propinquam significat, si uero uirtus sit fortis, significat longitudinem ægritudinis. Si uero urina sit lactea, & mutetur de subtili ad mediocrem spissitudinem, & sit multa in quantitate, apparens in statu uel ante, cum alijs bonis signis, significat salutem. Cura. Primo digeratur materia cum syrupo acetoso composito, aut cum oxymelle, aut cum melleroseo, cum aquis radicum, dentur un. 2. pro uice aquis conuenientibus in aurora, & ante cœnam, purgetur sæpe usque à principio cum aliquo ex medicaminibus de turbith, superius dictis, deinde

confortetur stomachos cum saccharo, & dyarhodon Abbatis, & bibat post illud aquam decoctionis hyssopi, & radi. fenic. uuarum passarum, & utatur à principio diēta confortante naturam, antequam uirtus debilitetur, bibat uinum album lymphatum debile. Et breuiter in cura huius febris monitio est, primo confortare stomachum, ne stomachus deficiat, quia eius abstinentia significat mortem, ut supra. Secundo attendendū est ad digerendum, & euacuandum materiam, cum remedijs quibus melius fieri potest, ut cum electuarijs confortantibus, & sic de alijs conuenientibus, & ubi timeas ne cōuertatur in hecticam aut componatur cum ea, misce medicamina intendendo plus aut magis infestantem, non negligendo aliam. Confortatur autem stomachus cum pane infuso in aceto, & etiam ungantur palmę manus, & plantę pedum cū succo mentę, cum quo bulliant ros. mastichis & sic de alijs.

De quartana continua.

Caput VII.

Quartana cōtinua fit de humore melancholico coartato & putrefacto intra uenas. Differt tamen ab interpollatis, dato quod fiant ab eadē materia, quia in cōtinua nō fit interpollatio, neq; frigus sine rigore, & sine horripilatione, sed de quarto in quartū, & omni die hora octaua diei magis affligit. Signa igit sunt eius, caliditas accidentalis, & siccitas lingue cū asperitate & siti maiori. Pulsus est apertior q̄ in interpollata, & magis uelox & spissus, urina est ruffa, aut rubea, subtilis plus spissa. Cura si urina fuerit ruffa spissa aut rubea & alia particularia consentiant, phlebotometur: Ita uult Auicenna prima quarti capite de quartana. Continuæ enim semper conuenit in omni ægritudine phlebotomia uti quæ est de materia coniuncta in uenis, uel currens per uenas, præcipue quando materia peccans nō est seperata à sanguine, & fiat phlebotomia lata. Sed nota quod in quartana continua debet medicus plus declinare ad in frigidationē quàm in interpollata, in qua plus debet attendere ad siccitatē, nō negligat tamen humectare, quia humectatio calore quartanę obtundit, & siccitatē melancholię destruit. Intentio igit in continua est prouocare secessum cum suppositorijs, aut cum medicinis lenibus, tamen materia digeratur cum syrupo facto ex polypodio, sene, lapide lazuli, prunis centaurea, &c. decoctio eorum syrupizetur cum saccharo, aut cum alio conuenienti, ut patet supra in prima parte de ægritudinibus particularibus de melancholia, & de passionibus splenis. Et post undecimum diem purgetur cum drag. 1. pillularum de lapide lazuli, aut cū isto infundantur un. s. myra. indorum 1. un. 5. decoctionis polypodij, epithymi, lapidis lazuli, sene, centaureæ minoris, agarici, clysterizetur sepe cum isto in aurora, aut in alia hora conueniēti, R. aqua decoctionis siclę, & epithymi lib. 1. olei uiu. un. 5. salis un. s. uel drag. 2. mellis un. 2. In cibis autem & potibus, & etiam in alijs fiat, ut dicitur infra de cura quartanæ interpollatę, quia idē est regimen, nisi quia in ista
melior

meliore & subtiliore requiritur consideratio propter continuam afflictionem.

De quibusdam uniuersalibus & de febre interpollata. Cap. VIII.

Interpollata febris est illa, quæ fit de materia putrescente extra uenas. Causæ diuersitatis interpollatæ sunt humiditates & repugnantia humoris, ad putredinem uelocitas materiei, uel tarditas fluentis ad locum putredinis, uelox uel tarda putrescentium humorum consumptio. Interpollatarum febriū alię sunt, quę fiunt ex uno solo humore, tamen in uno loco putrefacto fiunt, compositę uero sunt reliquę febres. Sed simpliciu quædam fiunt ex cholera, & dicuntur tertianę, quędam ex phlegmatę, & dicuntur quotidianę, quędã ex melancholia, & dicuntur quartanę. Tertianã sepe fit in iuuenibus cholericis macilentis, æstate, & regione calida, & sicca, & sic de alijs. Quotidianã sepius fit in pueris, uel in senibus ultimis, pinguibus & ociosis, etiam in hyeme & regione frigida & humida, & sic de alijs. Quartanã uero frequentius nascitur in primis senibus & macilentis, & in autumnis, & in regione frigida & sicca, & sic de alijs. Item interpollatarū febriū, alię sunt uerę, alię sunt nothę. Verę sunt in quibus omnia similia uel plura conueniunt: Nothę per oppositum. Primo de similibus interpollatis tam ueris quàm non ueris dicetur, & primo de tertiana uera.

De tertiana uera interpollata. Cap. IX.

Tertiana uera est febris trium dierum tenens, hinc, aut quia cholera rubea ab hora tertia diei usque ad nonam durat & mouetur. Fit igitur tertiana ex cholera rubea multiplicata extra uenas in aliqua parte corporis, ut in stomacho, uel in alia parte corporis materia morat, & causæ putrefactionis principaliter preualēt, quia nō antecedenter, sed putrescunt in loco, in quo natura non euentat, & eius putrefactio expirat ad cor, & febrem causant tertianã. Causæ speciales possunt esse plures, ut cibus calidus, aut distemperatus, aut in nimia quantitate, aut in pauca cum reperit in ieiunio, quia tunc permutat in stomacho & epate ad calidū & siccū, aut quia operatio fellis impedit, ut nō attrahat cholera, aut ex aëre, aut à rebus calidis, aut nimio exercitio, aut accedētibus anime, ut uigilia, ira & feruore, comitate cordis, & sic de alijs, & etiã alia causa nō minima, uidelicet oppilatio pororū cutis, p quos ostendit euaporare. Calor aliquando, aut cōplexio radicalis ad hoc preparat. Cuius febris hæc sunt signa. Intentio sitis magne, dolor capitis fit cū rigore sepius, & tardius cū frigore, rigor enim fit ex fumositate calida & acuta, pungitiua sensibilibus membrorū, uel ex nimio acumine cholere rubeæ spasmantis quasi interiora, quam obrem sanè cum spiritu ad interiora currēte in frigidantur extrema quousq; materia calefiat, cuius calor per totum corpus diuidatur. Incipit igitur cum forti rigore, qui assimilatur puncturis acuum, & est cū pauco frigore, ita qd spaciū rigoris plus est spacio frigoris. Aliquãdo accidit uomitus cholere hora paroxysmi & ante & post, adest sepe alienatio & estuatio, &

soluitur uenter, & curatur per hoc, aut per uomitum cholericum, aut per sudorem naturalem, ipsa febris in uno paroxysmo, & quādoq; apparet cholera in omnibus istis mundificantibus. Pulsus in statu paroxysmi est regularis & uelox & spissus, non multum diuersus, sed in principio paroxysmi est paruus, non omnino spissus & tardus, non habens diuersitatem sensibilem. Urina est subtilis, clara inferius, obumbrata superius, in iuuenē cholericō, cū alijs particularibus signis, tertianam ueram & simplicem de cholera rubea significat, nam causa rubedinis est calor cordis cū subtilitate, et est siccitas cholere, & hęc urina à principio hypostasim non habet, quia calor impeditus est super digestionem humoris, &c. Et si urina rubea subtilis obumbrat in superficie, in iuuenē phlegmatico, aut melancholico duas tertianas significat, & ita in senē, sed in puero significat tertianā continuam. Item eius paroxysmus non transit 12. horas, uel secundum plurimū 8. & consumitur tota febris semper quasi in quarto paroxysmo, & nunquā transit 7. quia sic nō esset tertiana uera. Finitur etiam paroxysmus cū sudore subtili manifesto. Sumuntur igitur signa principaliter à tribus, aut à naturalibus, ut quia iuuenis cholericus, & sic de alijs, aut nō naturalibus, ut est as, aut quia comedat calida, &c. & affligitur 12. horis, & sic de alijs. Prognosticatio. Tertiana uera in septē periodis iudicatur longissima. Item si uideris urinā ægri tendentem ad rubedinem tinctā, aut rubedinem clarā æqualis spissitudinis, deinde uideris quod ueniat in ea nubes alba, natans in summo eius, aut pendens in medio, & nō sciueris tunc iudicare, quod hęc sit tertiana pura, & q̄ non transit quartū periodum, alijs signis supra consideratis, quin finiatur, in consortium medicorū non debes poni. Item si urina fuerit multum citrina, & non appareat in prima periodo nubes in medio nec in summo: prognosticari debes, quod hęc prolongabit usq; in septimū, & sic de alijs. Cura cōsistit primo circa digestionē. Secundo circa euacuationē. Tertio circa remotionem discrasie febris. Quarto circa remotionem accidentium. Quinto circa regimen sex rerum non naturalium. Circa primum sic syrupus. R. syr. acetosi un. 2. syrupi uiu. un. s. misce cum aquis conuenientibus, aromatizetur cum puluere sanda. rube. & detur in tribus uicibus. Primus datur ad aperiendum oppilationē. Secundo, ad alterandum materiā & laxandum. Conuenit in principio syrupus acetosus, nō tamen est multū usualis. Syrupus iste sic fit, R. end. nouelle, scariose, rostri porcini, utriusq; epaticę, sumitatum papaueris añ. manip. 1. quatuor semi. frigi. mundatorū añ. un. 1. sand. utriusque añ. drag. 1. aceti albi, uini granatorum añ. un. 1. florum uiolarum, nenupharis añ. un. s. sacch. albi lib. 1. fiat syrupus de isto. Pro delicatis fiat iste syrupus, R. aque cucurbite aque endiuie añ. un. 2. aque nenu. un. 1. s. uini granatorum, aceti añ. un. 1. sacch. albi quantum sufficit, & in isto sufficit sola dispersionatio absq; ulla clarificatione. Syrupus etiā usualis simplex competit. Et si quæris aliqualem confortationem cordis & unionem, ualet syr. ro. uel de acetositate

acetositate citri pro parte, uel iulep ro, & sic de alijs multis, de succo acetose sy-
rupus de agresta. Syrupus Gentilis de Fulgineo. R. endiuie nouæ non lotæ,
hec enim infrigidat, & leuiter aperit, sit noua, ne moueat antiquitate; nō lota,
si queris aperitionē, quia per lotionē abluunt partes subtiles aperitiue lactuce.
Conuenit ppter idē potus, cuius est linire, alterare, & lubricare, scariolę cuius
est alterare lentigines, aque currentis propter idē, rostri porci ppter idē, capil-
lorū ueneris, propter lenitatis apertionē & alterationē añ. manipulum i. quat.
sem. communiū frigidorum minorū scilicet endiuie, scariolę, lactuce, portu-
lacę propter idem añ. un. s. spodij drag. i. propter confortare epar, florum
boraginis uiol. nenupharis añ. un. 5. sem. papaueris al. colatura horum deco-
ctionis syrupizetur cum lib. i. s. uel 2. sacch. Dosis est pro uice un. i. s. cum
un. 3. aque endiuie, & cum un. 2. aquę cap. ueneris, & si placet un. i. aquę
linguę bouis. Digesta materia transeundum ad secundum, & primo purge-
tur cum ista decoctione, quę euacuat materiam leniendo, R. uiol. un. 3. pru-
norum damascenorū 12. fol. boraginis, nenupharis, quat. sem. frigidorū mun-
datorum añ. un. i. tama. drag. 6. & in un. 5. decoctionis distemperetur un. i.
cassie pinguis, & detur in aurora, & hec cassia euacuat choleram & phlegma.
Ex hoc tamen non inconuenit, quia semper in hac febre agitatur aliquid phle-
gmatis, & non ponantur myrabo, quia, ut dicit Auic. capitulo de cura tertia-
næ; Et non auscultes sermonem eius qui concedit in principio solutiua fortia,
ut myrabolanos, & his similia. Dicit tamen Rasis, quod in estate & tempore
ualde calido debet dari dicta decoctio in principio noctis. Vnde post tertium,
aut quartum, uel quintum nō inconuenit dare myrabolanos citrinos, & ideo
aliqui dant cum sero lactis caprini. Potest etiam purgari cum drag. 3. Vel, R.
elect. de succo ros. faciendo bolum cum sacch. rubeo aut albo, ut in decoctio-
ne antedicta. De phlebotomia dicit Auic. capitulo eodē. Et si est possibile, ut
phlebotomes, fiat phlebotomia usq; ad tres periodos, & maxime si materia
sit furiosa. Vnde dicit Auicenna quod si uirtus fuerit fortis, & urina est rubea
grossa, nō citrina, ignea, ex qua timeatur propter phlebotomiã, est res magis
conueniens. Phlebotomef igitur tunc de basilica, deinde post phlebotomiã fa-
cit sequi solutionē uentris subtilem. Clystere cōueniens est duplex, lenitiuū &
mordicatum, primum primo cōpetens. R. summitatū maluę, uel bis maluę.
manipulos 3. radicum lilij albi, aut etiam ireos añ. un. s. iuiubarū, sebesten
añ. un. i. olei uiol. un. 54. fiat clystere. Secundum sit hoc: R. succi sicleę, uiol.
añ. un. 3. baurac, siue falsigemme scrup. 2. cū aqua ordeï fiat clystere. Euacua-
ta materia transeas ad tertium, uidelicet ad remotionem discrasie, & hoc fit cū
in frigidantibus intus & extra. Per intra dicit Auic. quod post paroxysmum
utendum est aqua ordeï, & omni die sacch. uiol. & misce cum aqua de nenu-
phare aut cum aqua frigida. In uesperis sumat de isto. R. sacch. ros. triafan. añ.
un. 3. misce. Tempore uero paroxysmi sumat syr. uiol. ros. cum aqua fontis

bullita & infrigidata. Et ubi patiens desideret aquam, dum non sit impediens, ut apostema, aut aliud, ut supra capitulo de causone, detur quantum potest sumere una uice. Nam dicit Galenus se uidisse multos curari. Ab extra diuersa possunt applicari. Nam si materia in spiritualibus sit, quod scitur ex siti maxima, que potu mitigari non potest, epithima cordis supra positum conuenit. Si in stomacho, quod scitur ex amaritudine oris, nausea, uomitu: prouocetur uomitus cum decoctione seminis atriplicis, & cassie, cum syr. acetoso. Et si non sistinet uomitum, purgetur cum primo solutio supra descripto. Si uero sit in epate uel cisti fellis, quod scitur, quia urina est ualde rubea, aliquantulum accedens ad spissitudinem, calidior & acutior: euacuetur materia cum rheumbarbaro infuso in un. s. aque decoctionis communis, uel cum drag. i. pillularum aggregatiuarum, siue de rheumbarbaro. Alteretur epar cum epithimate infrigidatiuo communi, supra in capitulo de causone descripto, & proprie cum morsu diaboli, qui a proprietate curat tertianam epaticam. Vngatur continue spina cum ungu. Gal. confortatiuo, aut cum alio frigidiori, aut humidiori, prout tibi uidebitur. Quantum ad quartum, quod erat remotio accidentium scire debes, quod accidentia conuenientia sunt multa & diuersa, sicut sunt uigilia, dolor capitis, phrenesis, uel alienatio, syncopis, fluxus uentris, icteritia uel adustio, denigratio lingue, pustulatio, & fixura labiorum, & potest addi rigor & frigiditas, que fiunt in principijs paroxysmorum, sudor, uomitus, & casus appetitus, uel debilitas, fluxus sanguinis narium, profunditas somni, uel stupor. Sed quomodo hec accidentia curentur satis patet ex predictis in prima parte, & partim supra de siti: si non sit quod prohibeat, demus de aqua hordeacea, uel de frigida. Item tamarindi masticati & in ore retenti sitim mitigant, item grana granatorum, & si sit tussis granatum dulce, & aqua endiuie sed cum febre cum calore magno epatis sine apostemate, aqua solatri quando cum apostemate interiori, sed aqua nenupharis plus cum febre pestilentiali, sed aqua plantaginis plus cum abominatione stomachi, caliditate & fluxu uentris. Si isto modo sit colatura prassina, uel eruginosa, uel crystallus & camphora cum mucillagine psyllij facta in aqua ros. item & sacch. ros. uiol. cum cassia munda & mucillagine psyllij, sem. citoniorum prunorum, potest fieri confectio que sitim mitigat, uentrem laxat, & pectus lenit, & potest dari in omni etate, consumptis & pregnantibus, licet sit nigra, non abomineat tamen, uel ponatur aliquid, quod eius nigredinem remoueat. De uigilijs satis patet, similiter & de dolore capitis, unde dicitur quod succus Verbenae fronti appositus & illinitus tollit dolorem capitis a causa calida. Et si frigida, ut in phlegmatica febre uel melancholica betonica, salvia camomilla, ros. pre ceteris ualet in phrenesi non uera, si sit ex commotione antecedente, si natura nihil fiat. Si non ualent, clystere attractiuum, ligatio extremitatum, & fricatio earum, linitio frontis & temporum cum succo papaueris, lactuce, semper uiuue, aque ros. cum lacte mulieris, aceti parum, et sic de alijs. De syncopi dicitur

dicetur infra capitulo de febre syncopali. De fluxu uentris satis patet in prima parte. Notandum tamen quod in fluxu cholericum ualet decoctio sumach cum cibus. Item grana granatorū, & uuarum passarū si puluerizentur; dosis. drag. 1. uel 2. exploratū est quod curat dysenteriam cholericam uel epaticam. Confectio ad idem. R. diadraganti, triafandali, sacchari, ros. ueteris añ. un. i. spodij drag. 2. camphorę parum, confice. Item termentilla, coriandrū, & sanguinaria, siue in puluere, siue in decoctione mixta, siue per se, stringunt omnē fluxum curabilē. Item in cōstipatis uentris fiat clystere cōmune de malua, uio. mercuriali oleo cōmuni, fursure, & modico salis, & si uis facere mordicationē, ponatur mel, & si bene mordicatiū facere uolueris, ponat de centaurea, abrotano, & absinthio, si mitigatiuum, addatur de camomilla & anetho, si prouocatiuū uring, mentrastrū, calamenthū, artemisia, si carminatiuū uentositatis, ruta, semen anethi, &c. si attractiū à capite & stomacho addatur hiera Gale. un. 1. Si uis purgare choleram adde cassiā, si phlegma, adde agaricū, si melancholiam sene. si à renibus in causa frigida, ponatur benedicta, si à causa calida, ponatur electuariū de succo ros. si consolidatiuū, utranq; plantaginem, et bursam pastoris, si mitigatiuū & lenitiuū, adde oleū uiolatū, si nutritiū, quando quis non potest comedere nec bibere, ut in angina, mundifica intestina à fe cibus, deinde per clystera immitantur bona brodia, ut gallinarū, &c. De icteritia patet supra. Super aduisione lingue, quę remouent sitim, ualent in hoc. Candi etiam ualent in omni siccitate tali, & aqua calida cum aceto ualet in denigratione lingue. Contra ulcerationē oris & lingue & labiorū, quę si aduenit post signa digestionis, est bonū signum: ualet dragagantū cum rosis, liniendo ulcera, & pustulas, & ita oleū amygdalarū dulcium, mel aut ros. mundificat labia ulcerata, sed saccharū ros. plus ualet in lingua excorticata, deinde puluis boli armeni. Circa uomitū si adueniat in principio paroxysmi, uel post signa digestionis, & maxime si esset à cholera prassina, uel eruginosa, nō restringatur. Sed in alijs casibus potest restringi, cōfortando stomachū cum isto cōmuni. R. mentę, absynthij, rosa. panis assi fortiter & aceto aspersi añ. manipulum mediū. Et si uis fortius operari, adde de mastiche, olibano, & zedoaria, & si causa est frigida de calamo aromatico, si causa calida de corallo & sandalis. Ex his etiam potest fieri unguentū cum oleo ros. de citonij, & cera. Ad extra odoret mentā cum pune asso aceto asperso. Item ligentur & fricentur extremitates, & sic de alijs. Circa casum appetitus, caueant quę destruūt appetitum, ut crocus, sed de puluere calamenthi cum succo mentę fiat salsamentum, quo utatur in causa frigida, & in calida cum nuce mus. & agresta. Circa sudorem si superfluat, extinguatur flabello sæpe super ægrum, non abstergatur sudor, quia aperiendo poros maiorem sudorem prouocat. Probatū est, quod inuoluatur æger in linteamine madefacto aqua frigida, in qua sit de puluere myrtillorum, & rosarum & foliorum quercuū. Si autem uis sudorem prouocare,

aperi poros cum oleo tepido de camomilla, aut uino albo fricando, & tunc cooperiatur bene patiens, & dormiat. Aut R. seminis lini, betonicę, fol. lauri, ebuli, maioranę, hedrę terrestris, parennarię, & uas ligneū repletū istis herbis ponatur ad plantas pedum, & cooperiatur solum corpus, & anhelitum retineat sub pannis, & sudabit. Aut impleantur uesicę aqua calida, uel spongię expressę, & hypocundijs approximentur, bibat etiam aliquod subtile actu calidum. De fluxu sanguinis narium patet supra. Circa profunditatem somni & stuporem fricentur extremitates, & ligentur, & trahantur capilli & aures, & c. fortiter clamando, fiant uentofationes in spatulis. Clysteria mordicatiua, fetida nariibus applicent, ut supra de præfocatione matricis, deinde approxima sternutatoria, & c. Experimentū: Cor uel oculi philomenę sub cervicali positi, nõ permittunt dormire, sed felleporis cum uino bibitum dormire facit, & oppositum destruit. Circa regimen sex rerum non naturalium multa possunt dici, sed quia secundum diuersitatem sæcum oportet ita diuersificare, ideo de ipsis in causis earum dicitur. Vnum tamen notatur, quod semper ante paroxysmū debet cibari æger saltem per quatuor uel quinque horas ante, & quanto leuius tanto melius, solum quod uirtus non deficiat, & si aliter fiat, addit in malitiam maximam, & paroxysmi longitudinem.

De tertiana notha,

Caput X.

Tertiana notha, est quę secundum aliquos dicitur adulterina siue bastarda. Fit enim ex materia cõposita ex cholera & phlegmate grosso uel subtili in stomacho, uel in alia parte corporis extra uenas, in loco ubi causę putrefactionis ualent. Nam si phlegma grossum admiscetur cholere, fit cholera uitellina, si subtile, aquosum citrina, & alia cholera, quę dicitur prassina, quę generat ex uitellina per adustionē secundum Auic. sed secundū Gale. prassina eruginosa seu uinaria potest generari & per adustionem, & per admixtionē melancholię cibis calidis ualde in stomacho calido, & de istis non fit febr. ut dicit Isaac; Sed Auer. secundo colliget asserit quod sic, sed est mortalis. Ideo de his non fit febris salubris, & sic saluetur uterq;. Tertiana igitur notha fit sepe ex cholera citrina, uel uitellina, raro ex prassina, & rarissime ex eruginosa. Sed queritur, quare continua affligit omni die, & interposita de tertio in tertium? Respondetur quod materia putrefacta extra uenas non retinet in loco ita calido, nec fit tanta conculcatio, quin prohibeatur materia putrefacta tempore paroxysmi resolui totaliter. Sed quare aduenit secūsus paroxysmus? hoc est ex aliqua caliditate extranea in loco putrefactionis derelicta forte cum aliquo cineritio materię antecedētis paroxysmi. Sed quia sanguis putrefit continue, & cholera de tertio in tertium. Ratio est, quia sanguis in se habet ambas causas putrefactionis, scilicet caliditatem & humiditatē, & nunquam extra uenas reperitur, ideo in continua putrefactione consistit absq; regimine, sed in phlegmate est multa humiditas, quę est potissima causa ad putrefactionē, ideo est

est quasi in continua putredine, quia multā affinitatē habet cū sanguine, nam conuertitur in sanguinē tempore necessitatis, sed quia est extra uenas, & cum hoc est frigidū, impeditur sua cōtinua putrefactio, & interpollat horis sex, & affligit horis. 18. Cholera uero est sic priuata humiditate, & sic extra uenas, quamuis habeat caliditatē iuuantem ad putrefactionē, attamen tardat suā putrefactionē per horas 36. & affligit per horas 12. ad plus. Melancholia uero est sic extra uenas, & pauca respectu aliorū humorum, & cum hoc habet frigiditatem & siccitatem cōtrariantes putredini, igitur quiescit per horas 48. & affligit per horas 24. Alia ratio est quia mouentur sic formaliter, sicut magnes attrahit ferrum, & scamonea choleram, &c. Signa tertianę nothę sunt ferē eadem cum signis tertianę purę, differunt tamen in aliquibus, quia in ista secundum plurimū paroxysmi extenduntur ultra horas 12. frigus est maius rigore, tardatur eius accessio, longius durat, non est in ea tanta siccitas, nec cauma quemadmodum in pura, non eradicatur cū sudore copioso, lingua non est sic aspera, nigra uel citrina, sicut in pura, similiter nocet manifeste ex potu aquę frigidę, similiter dolor & grauitas capitis, & tertsio in uentre maior quā in pura, & sæpe prolongatur paroxysmus usq; ad horas 30. & plus, & secundum quod prolongatur ultra horas 12. elongatur plus à tertiana pura, tunc participat plus de phlegmate, & econtra minus. Item urina citrina, non intensa, per totū tenuis uel mediocris accedens ad tenuitatē, ex cholera citrina febre significat. Vrina autē subcitrina, remissa, mediocriter tenuis, magis accedens ad tenuitatem, in superficie minus tenuis, tertianā ex cholera uitellina significat. Item pulsus nō est multum uelox, spissus respectu uerę tertianę. Differt etiam ex parte modi paroxysmandi, quia in tertiana uera primus paroxysmus est debilis, secundus est fortior, tertius est fortissimus, quartus in ultimo, & est status & nequissima accidentia, quintus autem incipit declinare, & sextus plus, septimus est modicus aut nullus. Hoc autem non contingit in tertiana notha, &c. Cura est ut prius fiat clystere lene omni die, aut suppositū, & sumat omni die in aurora un. s. oxymellis compositi, & mellis ros. uel syrupi acetosi compositi, uel de bizantijs cum aqua decoctionis prunorum, radicum petroselini & feniculi. Syrupus in forma. R. brusci & graminis añ. un. s. endiuie non lotę nouelle, scariolę, rostri porcini utriusq; epaticę, scolopendrię, summitatū lupuli añ. manipulum 1. quatuor seminū frigidorum maiorū un. 1. liquiritiæ, uuarū passularum mundatarū añ. un. s. florum borag. uiol. buglossę añ. un. 1. aceti al. un. 1. s. ros. un. 2. sacchari albi quantum sufficit, ut lib. 1. & fiat syrupus. Alius ad idē pro debilitate uel pro delicatis. R. radicis brusci, asparagi, graminis añ. un. 1. s. aque endiuie un. 4. aque nenupharis, aquę capil. ueneris añ. un. 6. aceti albi un. 1. s. sacchari albi lib. 1. Vel sic. R. oxyfaccharę cōpositę, syrupi de endiuia añ. un. s. Dosis eius est un. 1. s. cum aquis conuenientibus, ut endiuie, feniculi, buglossę, capilli ueneris, &c. Introducatur uomitus ante cōnā cum

aqua decoctionis anethi & seminis atriplicis, & oxymelle composito actu calido. Et considera istud quod uomitur, quia si sit citrinus, clarus, purus, generatur in epate, si alterius coloris, ut succus porri, & erugo aeris, fit in stomacho, si fex sit alba provenit à cisti: si eger sit cholericus fit à tota complexione. Materia digesta purgetur, nō expectes tamen ultimam digestionem, quia oportet pluries purgare. R. florum boraginis, buglossę añ. un. 1. prunorum dama. 12. liquiritiæ rasę, passularum mundatarum añ. un. s. zingib. albi scrup. 1. agarici electi drag. 2. corticum myrabo. citrinorum, chebulorū, infusorum per noctem, de mane exprimantur, & un. 5. colaturę addantur, drag. 2. electuarij de succo rosarum, & detur in aurora. Vel sic. R. turbith gummosi & mundi drag. s. dyagridij gran. 2. uel 3. puluerizentur & incorporentur cum melle ros. & detur sic, aut distemperet cum aqua hordei, detur ut supra aut cū isto. R. turbith gummosi, ut supra scrup. 1. dyagridij. zingib añ. scrup. s. uel minus, si apparet, dyadraganti frigidi scrup. 1. sacch. albi drag. 1. puluerizentur & incorporentur cum modico syrupi uiolati in formam nucis fiat bolus & deauretur. Aut purgetur cum turbith & aqua decoctionis prunorum, hyssopi, aut cum drag. 2. dyarob cum turbith. aut cum drag. 1. pillularum aggregatiuarum Mesuę, & sic de alijs solutiuis. Nota tamen unum quòd si cholera superet in corpore, multiplica in solutiuis quæ cholera purgat, & contra si phlegma, & si æqualiter, procede cum medicina quæ purget ambo equa liter, tamen in principio melius poterit purgari cholera quā phlegma, quia habilior ad motum. Sumatur sæpe in die de confectiōe ista. R. dyarhodon abbatis, triasandali añ. un. 4. & bibat post illud uinum gran. cum aqua decoctionis hyssopi, prunorum, uel liquiritiæ mixtum. Et simul cum prolongatur loco istorum sumat rosatam nouellam, aut aliud tale, quia magis destruit materiam frigidam, & stomachum confortat & appetitum. Vngatur stomachus sepe cum oleo de mastiche, & de citonijs, & ros. & aceti parum. Clysterizetur sepe, nisi per se semel aut bis assellauerit, & continuentur clysterialenia, ut hoc. R. hyssopi, foliorum siclæ añ. manipulum 1. carthami mundati, sebesten añ. un. 1. turbith gummosi drag. 1. uel. 2. prout tibi uidebitur, florum camomille, uiolarum añ. un. s. olei ozimi un. 5. baurach drag. 1. cassiæ un. 1. fiat clystere. Si uirtus esset debilis, exhibe carnes hœdi & pullorū alteratas cum lactucis & boragine, & condiantur cum agresta, & cum puluere cannelle. Bibat uinum clarum, mixtum cum aqua. Si autem in principio febris usque ad duas uel tres dies habitudo sit carnosa, & uenę sint plene, & sic de alijs, phlebotometur, quia alleuiat egrum, & materiam antecedentem minuit. Et si nullo modo sumere uellet de solutiuis dictis, purgetur cum isto syrupo solutiuo. R. myra. citrinorum un. 1. s. fenę un. s. polypodij drag. 2. feminum lactuce, endiuia, ros. añ. drag. 2. coque in libra 1. aque, donec redeat ad lib. s. deinde adde saccha. un. 5. syr. & in sine decoctionis addatur scamoneę suspensę cum

ſæ cum filo drag. s. dentur un. 2. pro uice. Digesta materia plus uel minus prout operanti uidebitur, & illud plus resistit cholere grosse. Aliud ad idem pro delicatis datur de tertio in tertium. R. uiol. florum boraginis, & buglosse añ. un. 1. prunorum 20. myrab. citrinorum un. 2. chebulorum un. 1. senæ un. s. feminis endiuie drag. 3. rheubarbari electi drag. 2. decoquantur omnia præter myrabolanos & rheubarbarum que debent poni in colatura & stare per diem, & cum syr. deponitur ab igne, ligetur dyagridium in pecia plus & minus considerando uirtutem, & quantitatem materie peccantis. Sumat etiam omni die in aurora unum trochiscum de rosis, uel de stella cum syrupo de rosis, & aqua decoctionis hysopi, & pas. Ad prohibendū aut paroxysmum febris tertianæ, unge pulsus brachiorum & temporum parum ante accessionem cum succo pedis columbini. Emplastrum ad idem siue epithema. R. san. utriusq; drag. 2. ros. uiol. añ. drag. 1. s. farinæ hordei un. 1. alo. un. 2. confice cū succo absinthij, & solatri, & aceti parū, superpone epati ante accessionē. Cōtra tertianā puerorū. R. succi plātaginis, semperuiue, solatri, rute, añ. misce cū farina hordei nō cribrata, & cū albuminibus ouorū fiat emplastrū stomacho.

De duplici tertiana Caput XI.

DVplex tertiana est febris de cholera pura uel non pura, singulis diebus affligens propter materiam in diuersis locis putrefactam. Et differt à quotidiana, quia in duplici tertiana paroxysmus est fortior de tertio in tertium. In quotidiana non intenduntur paroxysmi notabiliter, quia phlegma omni die facit paroxysmum suū, & mouetur equaliter ratione suæ essentiæ, & motus corporis supercœlestis. Cholera autē ex natura sua mouetur de tertio in tertium. Et nota quòd refert dicere duas tertianas, & duplicem tertianā. Nam in hoc differunt, quia in duplici tertiana cholera facit paroxysmum omni die tertia, & die interpellationis facit paroxysmum solum ratione quantitatis materie loci. In duabus autē tertianis cholera facit duos paroxysmos omni die tertia, quia uterq; motus paroxysmalis est à motu corporis supercœlestis. Duplex igitur tertiana pura fit de cholera naturali rubea uera in diuersis locis in uasis putrefacta, & differt à simplici propter diuturniorem afflictionē, quia eger singulis diebus affligitur. Urina est rubea aut subrubea, cū substantia mediocriter tenui & grosso circulo obumbrata superius. Item urina citrina & subcitrina obumbrata & confusa in substantia in sene duplicē tertianam significat. Curatur aut ut simpliciter tertiana. Tertiana notha duplex etiā affligit singulis diebus, & urina turbat & obumbrat superius, & ita de alijs signis proportionatis tertianæ nothæ. Curatur autē sicut tertiana notha, &c.

De febre quotidiana. Caput XII.

Quotidiana est febris de phlegmate extra uenas putrescente generata, quotidie affligens, habens duodecim horas in summo labore, & sex in falsa quiete, & sex in uera quiete, & fit de phlegmate naturali

uel uitreo insipido. Causa huius est omne illud, quod generat humores phlegmaticos in nimia quantitate, sicut cibus & potus phlegmatici, sicut pisces, fructus, herbæ frigide, cibaria de pasta, lactinia, repletio nauseatiua, inordinata comestio crudī super indigesta, cibaria cruda, pinguia, uiscosa, fœtida, ut hæc exiccatum, & alij pisces fœtidi, somnus, ocium, oppilatio: Nam phlegma uiscosum dupliciter lædit, scilicet propter suum frigus, ratione suę grossitiei, & uiscositatis oppillantantis: Item potare sepe inter prandium & cœnam, & statim post cibum cõmuniter, aut fortiter moueri, uel equitare, uel dormire. Libenter uenit in hyeme in sene & in puero, phlegmaticis, piscatoribus, mulieribus, & habentibus eructationes acetosas, aut catarrhū descendentem ad stomachū. Et diuiditur in quotidianam uerā, & hæc fit de phlegmate naturali aqueo insipido, & in quotidianam non ueram seu notham, & hæc fit de diuersis speciebus phlegmatis non naturalis. Nam quædam fit de phlegmate dulci, & hæc est propinquior quotidianę uerę, tamen est breuior, quia cū minor frigiditate in principio paroxysmi, quædā est de phlegmate salso putrefacto extra uenas, & in locis etiā motis à corde, & est cum pruritu & siti magna, quædam est de phlegmate acetoso, ubi est pars melancholię, & est ualde longa cū appetitu canino & acetositate, sicut in alia est falsedo, quædā de uitreo grossissimo, sicut uitrum liquefactū quod est purū, & ideo apparet subtile, & esse ibi dolor cholicus sepe cõmunicans. Item diuiditur ex parte temporis, aut horarum, quia quædam est hyemalis, & quædam uernalis, &c. Item alia diurna, alia nocturna. Prima quando paroxysmi accidunt in die, & typus in nocte: In secunda fit e contra. Signa primo sumuntur à re naturali, quia ut plurimum accidit frigidis & humidis, ut decrepitis, pueris, mulieribus, & sic de alijs. A non naturali, quia ut plurimum uenit in hyeme, in aëre nubiloso, & sic de alijs. A re præter naturam, ut quia in principio uenit typus cum magno frigore sine siti, corpus non perfecte mundificatur à paroxysmo propter materię adhesionem, uiscositatem, & grossitiam, & ideo est ibi sudor modicus aut nullus, nisi uersus crism, & post digestionem materię, & per hoc differt à quotidiana notha, cui aliquando est multus sudor. Habet etiam signa propria, scilicet dolorē stomachi propter phlegma, quod plus abundat in eo, & tunc est sine appetitu ciborum. Et si abundat in epate, uel splene, matrice, aut intestinis, scitur ex dolore illius loci, si in spiritualibus sitis est maior, urina magis colorata, & quædam ampullæ minutæ apparent in superficie. Pulsus est latus propter humiditatem & abundantiam materiæ, tardus & debilis propter caloris naturalis paruitatem, diuersus, quia aliquando natura dominatur materię, & tunc est fortis, & aliquando e contra, & tunc est debilis, est tamen rarior & minor pulsu tertianæ & quartanæ. Urina in principio est alba propter multitudinem oppilationum, & frigoris, deinde fit rubea propter putredinem, & conturbatur propter malitiam digestionis. Item urina glauca uel palida

lida cū substantia tenui & residentia globosa trombosa, finaliter phlegma uitreū sine febre significat, & si est perturbata uel umbrata significat phleg. quę aliquando facit quartanā propter tarditatem putrefactionis, aliquando sextanam, &c. aliquādo una pars putrefit & alia remanet in sua frigiditate, & fit lyp paria uel empyala, de qua diceſ infra. Item urina subcitrina uel subruſſa, liuēs & obumbrata cū substantia declināte ad spiffitudinē phleg. de falso phlegmate significat. Item urina ruſſa cum substantia spiffa phlegma dulce significat, & si nō est febris, color est magis remiffus, & si cū febre est liuens obumbrata. Ad est etiā sudor frigidus cū dolore capitis, incipit fortius affligere de nocte propter humiditatē sanguinis & phlegmatis, & caliditatē sanguinis. Adest fœtor egestionis, & urinæ egestio est spiffa & tinēta, & optimū est in quotidiana de phlegmate naturali. Item urina alba, subtilis, pauca & aliquantulū globosa febrem ephemerinā significat, cuius signa sunt, dolor stomachi omni die inuadit, incipit cū frigore, grauitate & profunditate somni, & sepe cū syncopi dolor est in spina dorſi, facies est plumbea, & sic de alijs. Itē urina ruſſa mediocriter, aut subruſſa minorē hemitriteū significat, & si uertat se ad maiorē spiffitudinem rubicundiorē & liuorē, mediū hemitriteū significat, sed si sit modo intensa, & modo remiffa, & modo tenuis, &c. maiorē hemitriteū significat. Primo notandū, q̄ feb. phleg. de difficili eradicat propter materię multitudinem grossitię & uiscositatē, ideo est periculosa, ideo sicut cholericā raro inuenitur continua, ita quotidiana raro inuenit̄ interpollata. Itē si in principio appareat motus spontaneus, & in fine plurimus sudor significat egritudinē breuem & salubrem, quia sequit̄ quod materia nō est multū grossa nec uiscosa, & pori nō sunt multū densi, & ideo salubrior est, quia est mundorū typorū. Itē isti libēter incidūt in hecticā & stuporē p̄pter abūdantiā phlegmatis, & sic de alijs. Cura huius febris cōsistit in tribus principaliter, s. in digestionē materię, in euacuatione eius, & in accidentiū remotione. Et nota q̄ oēs species quotidianę comunicāt in principio in tribus, scilicet in lenificatiōe aut uomitu, & in administrationē subtiliantiu & incidentiū. Digerat̄ igitur materia cū his quę attenuāt phlegma, ut cū oxymelle simplici, & cū radicibus, q̄ fit cū aceto, in quo coctū sit calamenthū, pullegium & origan. Aut cum isto. R. radicū fœni. petroselini, asparagi, brusci, apij, endiuie, scariolę, scolopēdrię, cap. uen. centaureę, polytrici añ. manip. i. uiol. un. 2. quatuor seminū frigidorū, marratri, se. brusci. petroselini endiuie añ. un. i. florum camomillę, boraginis, meliloti, apij añ. un. s. uini mali gran. lib. s. fiat syr. Aut cum isto. R. radicū quinque, ut fœni. &c. ut supra scolopen. cap. uen. dianthos, centaureę, polytrici, betonicę, hisopi, eupatorij añ. manipulum i. mentæ parum, ut drag. 2. uel un. s. cinamomi un. s. calami aromatici drag. i. spice nardi un. s. liquiritiæ rasę, un. i. anisi, marratri, cardui, sacch. & mellis quantum sufficit. Dosis istorum est un. i. pro uice cum aquis conuenientibus, ut betonicę, boraginis, melissę, &c.

Potest etiã fieri talis stiladigia, siue claretũ ualens ad preseruandum phlegmaticos. R. polypodij in bona quantitate, mundeť & tritũ infundatur per diem unum uel per duos in uino, deinde bulliat aliquantulũ, cui addatur mel, ut dulcoretur, & his adde puluerem cinnamomi, zin. galange, & specierũ minus calidorũ, ponant in sacco triangulato suspenso, & pluries uinũ desuper projice & colaturam collige. Prima etiã die potest dari oxymel compositũ cum aqua tepida decoctionis anethi, uel atriplicis, ut uomat, sed non est multum cogendus. Et considera ex uomitu expellere, uel per secessum, utrũ sit uiscosum, uel subtile, uel alicuius conditionis, quia secundum quod fuerit addendum est in medicinis, maioris incisionis, uel minoris. Si autem bis sedem habuerit per se uel ter in die naturali, non fiat clystere uel suppositũ, & ubi non fiat clystere ex frigidis dictis & addatur agarici modicum. Et nota quod materia in diuersis locis uel membris continetur, ideo aliquantulum diuersificentur digestiua, ponendo semper aliquid quod ferat uirtutem digestiui ad locum. Digesta materia purgetur sepe, ut de quarto in quartum, uel aliter prout uidebit tibi, quia in quotidianis de phlegmate opus sæpe digestiua & curatiua reiterare. Purgetur etiam cum isto. R. marratri, anisi, quatuor seminum frigidorum, polypodij añ. un. i. florum boraginis un. 2. myrab. chebu. indorum añ. un. 5. turbith, agarici añ. un. s. in un. 5. huius decoctionis adde cassie un. 5. & deť in aurora, aut cũ medicamine de turbith, de cuius proprietate est eradicare hanc febrem, & omnes humores phlegmaticos generatos ex fructibus, & piscibus, & similibus, quod sic fit. R. turbith, albi gummosi mundati exterius & interius cribellati drag. 10. mast. zing. añ. un. i. sacch. un. i. s. misce, dosis est ab aur. s. ad i. cum aqua tepida. aut cum conuenienti. Item ad idem. R. turbith, ut supra, zing. drag. 2. mastichis drag. 5. sacch. un. 2. puluerizentur. Dosis est à drag. i. usque ad 2. uel 5. ad plus cum aqua calida decoctionis, hysopi, uel radicum feni, aut petroselin, uel libistici. Si rugitũ patiatur cũ pillulis de hiera purgetur. Dos. est un. i. aut cum polypodio, agarico, & turbith, aut cum alio, ut cum dyarob. de agarico, &c. Si autem ægritudo ista post predictũ regimen uideatur augeri aut stare, soluatur cum isto, & non attendas super perfectam digestionem, quia omni die aliquid digeritur, & in reliquo aliquid digeritur, quod etiã moueri poterit, & in reliquo digestio expectatur. Ita Auicenna c. de cura periodicę phlegmaticę. R. turbith. scrup. 2. absynthij quartam dragmatis unius, colocynthæ octauam drag. unius, detur in aurora. Et post purgationes semper in aurora sequenti die detur drag. i. theriacę antique cum aqua decoctionis, hysopi, feniculi, ameos uel amomi. Vel utat isto in forma, & est syr. solutiuis. R. florum uiol. borag. buglossæ añ. un. i. carthami mundi quantum sufficit, zing. albi, anisi añ. drag. 2. liquiritiæ rasæ, uuarum passularũ añ. un. 5. turbith, boni agarici añ. drag. i. mellis & sacchari añ. quantum sufficit, coquantur parum, deinde liquefiat in ea un. s. dragaganti, & un. i. succi os. clarificetur

cetur & detur pro uice un. i. s. & cōuenit delicatis, uariet tamen dosis secundū conuenientiam particulariū. Utatur etiā dyarrhodon Abbatis, uel ros. nouella, & de cardamomo. Quantū ad tertium de cura accidentium conuenientiū primo dolori stomachi, potest haberi ex dictis supra de casu appetitus, quia in hoc ualet spongia intincta in decoctione mentę, ros. absynthij. camomille, betonicę, &c. & emplastrū ros. mastichis, zedoarię, laudani, mentę, aut unctio cum oleo nardino, mastichis, &c. Secundum accidens est frigus in principio paroxysmi, quod tollitur, si pedes usq; ad genua & manus usq; ad cubitos ponantur in aqua calida decoctionis camomille, betonicę, foliorū lauri, lebistici, parentarię, & non permittantur infrigidari, sed cito desiccantur & inuoluantur pannis lineis duplicatis aut triplicatis. Ponantur etiam lateres calefacti & aspersi in prædicta decoctione, & inuoluti in panno ad pedes, ungat spina cū oleo, in quo decoquantur pyrethrum, staphisagria, calamentum, piper, &c. deinde tergat cum panno aspero in uino calido. Tertiū est longitudo paroxysmi, quod abbreviatur cum isto. R. urticę minoris manipulum s. foliorū uitis, semperuię, solatri, añ. manip. i. tele araneę drag. 2. salis cōmunis quod sufficit, & fiat emplastrum, & apponatur pulsibus brachiorum. Item mica panis cum castoreo trita & confecta cum ouo molli affato & oleo laurino, & emplastrata super stomachū & umbilicū, mitigat & alleuiat paroxysmū. Quartū est syncopis, uel fames syncopalis, remouetur frequenter comedendo parū, detur igitur mica panis cū aqua mellis, & confortat stomachū, quia ut plurimum fit propter dolorē stomachi. Quintū est stupor, & curetur ut supra dictū fuit. Circa sex res non naturales, maxime circa cibū & potū, aërem & somnū debet attendi. Abstinentia igitur esset bona medicina huius, quia corpora desiccant, nisi status esset longinquus. Dentur igitur à principio parui pulli cōditi cum aceto, uel agresta, aut alio fassamento. In primo augmento paroxysmi nō dormiat, sed in declinatione per horam, aër declinet ad siccum, &c.

De quotidiana notha consequenter dicitur.

Caput. XIII.

Quotidiana notha fit de phlegmate innaturali, & non seruat modum accessionis, neq; horam, ut dictū est in uera quotidiana. Et signa possunt haberi ex dictis in cap. antecedenti, similiter & cura, nisi quòd addantur in medicinis & alijs, calida, aut frigida, secundum quòd significabūt signa in additione caliditatis & frigiditatis, uel diminutione earum respectu quotidianę uerę. Cum igitur quatuor sint species cōmuniter phlegmatis innaturalis, à quibus potest fieri quotidiana notha, ideo breuiter de cura unicuiusque aliquid dicitur. Si igitur quotidiana notha fuerit de phlegmate falso digeratur cum isto. R. radicum feni. petroselini, asparagi, brusci, endiuę, scariolę, linguę ceruicę, capil. uen. centaureę, polyfrici, dranches añ. manip. i. uiol. un. 2. prunorū 20. quatuor seminum frigidorum, florū bora. an. un. i. marra tri, sem. endiuę, scariolę, berberis un. s. sacch. lib. 2. uini gra. lib. 5. fiat syr. de

pro uice un. i. s. cum aquis conuenientibus. Digesta materia euacuetur cum isto. R. uiol. florum borag. añ. un. 5. marratri, polypodij, quatuor seminum frigidorum añ. un. i. myrabolanorū citrinorum, chebulorum añ. un. s. uel minus si apparet, ut añ. drag. 2. indorum drag. 2. infundantur in dicta decoctione & exprimantur, & un. 4. illius addantur un. s. cassiæ reubarbari, un. s. uel i. agarici scrup. i. hæc colentur & dentur in aurora. Item tertia die post medicinā ante accessionē per horā inter balneum aquæ calidæ, & in exitu sumat drag. i. rubeg trochiscatę, & misce cū aurea alexandrinā, cum aqua calida postea inungatur spina cum oleo camomilino & uiolato. Et si uirtus sit fortis, & alia cōenserunt, phlebotometur de basilica dextri in estate, & sinistri in hyeme. Lauentur pedes & brachia cum ista decoctione. R. fol. salicis, uitis, arundinis recentis, uiol. añ. manipulos 5. Si autem sit ex phlegmate uitreo, quod scitur ex dictis supra, etiam quia omnia accidentia sunt fortiora in hac febre quàm in alijs quotidianis nothis, unde in ista est fortissimum frigus paulatim excrescens & decrescens, & cum calore absconso, sentitur maius frigus in statu quàm in alijs temporibus, & sic de alijs, ut cum inflammatione stomachi, & uiscerum dolore, &c. Digestiuum igitur debet esse excellentis caliditatis, ut est oxymel squiliticū, uel saltē fit ex herbis diureticis calidioribus, ut enula campana, raphano, calamentho, origano, radicibus apij, feniculi, &c. ex decoctione horum cum saccharo fiat syrupus. Syrupus igitur in forma. R. oxymel lis squiliticū un. i. acetosi compositi un. s. mellis ros. colati, drag. 2. cum aquis conuenientibus, detur omni die de mane quousq; materia sit digesta. Et quia istud phlegma communiter continetur in intestinis, ideo conuenienter euacuetur per fortia clysteria, præmissis aliquibus lenitiuis cum decoctione radicū cum, apij, ebuli, & fol. malug, & fursure, & sic de alijs in qua distemperet un. i. benedictę exulatę, & cum oleis conuenientibus de lilio sesamino, &c. & cū un. i. baurach. Per os euacuetur cum hiera, aut aliqua hiera cū decoctione feniculi, polypodij, squinnanti, aut cum drag. i. pil. foetidaru, aut de sarcocolla, aut aggregatiuarum maiorum Mesuæ. Deinde fiat stussa uel enchatisma ex saluia, calamentho, origano, mentrastro, ebulis, nepita, &c. cum his detur theriaca cum decoctione anethi, anisi, saluig & c. uinum sit odoriferum. Si ex phlegmate dulci, minuatur secundum uirtutem & ætatem, deinde digeratur cum syrupo composito, uel syrupo acetoso cum aqua decoctionis radicū calidarum diureticarum, uel oxymelle cum aqua decoctionis uiolarum, prunorum, & herbarum calidarum, ut cum isto in forma: R. uiol. centaureæ, pollyrici capit. ue. fumiterre, hypericon, radicū feniculi, petrosel. apij añ. manipulum i. prunorum 20. iuiubę, sebesten añ. un. i. cū saccharo fiat syrupus, detur ut supra. Euacuetur materia cum his, quę euacuant phlegma salsum, uerū benedicta non uidetur cōuenire hic nisi in hyeme, aut quando phlegma hoc esset in renibus. Si ex phlegmate acetoso, digeratur ut supra, sicut phlegma ui

treum, & euacuatur cum euacuatiuis, phleg. & melancholiæ ponendo plus de uno quàm de alio, secundum quòd conuenire uidebitur, &c.

De quotidiana interpolata composita.

Caput XIII.

Febbris quotidiana interpolata est composita ex duplici phlegmate extra uasa putrefacta, & differt à simplicibus per fortiorē & diuturniorem afflictionem & maiorem caloris intensiōem, & quandoque paroxysmorum continuationem, & quandoque bis typum patiunt, & nulla est quies, iterum per urine turbationem que semper est obumbrata in summitate, & cura est eadem cum quotidiana simplici.

De quartana uera.

Caput XV.

Quartana pura seu uera interpolata fit ex melancholia naturali cum conuenientia aliorum particularium, & quandoque est simplex, quandoque duplex. Simplex de quarto in quartū affligit in horis melancholiæ, & habet ordinem, primo fit exiccatio, deinde fit horripilatio, deinde rigor, deinde frigus, deinde tremor, deinde calor lentus, & ad ultimum sudor paruus uel nullus. Causa huius est omne quod multiplicat melancholiam & putrefacit illam, sicut carnes bouinæ, anatinæ, carnes falsæ, caseus antiquus, caules, lentes, aër pestilentialis, malitia splenis, ut oppilatio uel induratio eius, magna caliditas adurens humores, alea, porri cum lacticiinijs, ieiunium in æstate, labor nimius inordinatus, motus caloris modo ad intra, modo ad extra, tempus anni, ut autumnus & æstas, cibi frigidi & sicci, asii & frixi, acuti, cholericæ, ut qui faciliter conuertuntur ad choleram, ut mel, mustum, &c. modicum dormire, nimis moueri, accidentia anime, ut sollicitudo, tristitia, uehementis timor. Signa sumuntur primo à re naturali, ut quia complexio sit frigida & sicca in senectute cum extenuatione, & sic de alijs. A re naturali, quia nascitur in autumno, & in utentibus frigidis & siccis, in regione frigida & sicca, & sic de alijs. A re præter naturam, primo in generali, deinde in spirituali discurrendo per species quartanæ. Generaliter primo mouetur cum rigore & horripilatione, est enim rigor laboriosus, & ossium fractius cum dolore splenis & spondilium, & grauitas epatis & stomachi, & maxime post cibum cum percussione dentium, & eius caliditas est maior & magis acuta quàm in phlegmatica, & minor quàm in tertiana & causone, sed eius siccitas & asperitas non sunt ita, ut siccitas tertianæ. Pulsus eius est paruus, strictus, occultus plusquam in alijs feb. mutatur calor naturalis in facie. Urina alba & tenuis cum quadam dyasinitate, aspersus oculis in die paroxysmi, & ante paroxysmum quartanæ de melancholia naturali. Si materia sit in epate, urina tendit ad spissitudinem & nigredinem. Si in spiritualibus, ampulle apparent in superficie urine, et sitis non facilius mitigat ex potu. Si in splene, à duritie quartanæ est durities splenis. Si in stomacho, à principio est dolor stomachi. Si in intestinis, est dolor intestinorū, & egestio panis, & sic de alijs. Prognosticatio. Æstus quartanæ

tangē ut multum sunt breues, autumnales uero longę, & maxime quę ad hyemem cōiunguntur, ita Hippo. secundo aphorism. Item crisis quartangę purgē uenit in septem periodis, & sic curaretur in 20. diebus, secundum unum modum, ita uidetur uelle Gal. tertio prognosticorum comment. 6. Alio modo intelligitur, quod terminatur in septem periodis, scilicet septimanarum, uel intelligitur quod terminatur in septimo periodo, quia in septem mensibus absolute, uel in septem mensibus post diem quadragesimum. Cura est cū digestiuis, euacuatuiuis, & accidentium mitigatiuis. Nota tamen quod licet dicat Auic. quod omnes quartangę in principio minuantur, considerare debes si sanguis dominetur, & tunc plus minuas, si non minus uel nihil, & tunc intende ad digerendum habendo in mente ista quatuor: primum, quod in principio quartangę non dentur nimis calida: secundum, quod non dentur nimis frigida: tertium, quod non detur nimis subtilis diætā: quartum, quod non dentur multę pharmacie. Item studeat medicus in confortatione epatis & splenis, & etiam aliorum similium. A principio igitur digerat materia cum isto. R. radicū feniculi, petroselini, brusci, pentaphilonis, graminis endiuie, scariole, capil. ueneris, adyanthos, cicoreæ, radicū buglossę añ. manipulum 1. uiol. un. 3. florum boraginis, seminis brusci, asparagi, quatuor seminum frigidorum, liquiritie mundę, seminum lactuce, berberis, sand. un. 1. utriusque sand. añ. un. s. spodij un. 2. prunorum 25. saccha. lib. 2. uini gran. acetosorū lib. s. fiat syrupus, detur un. 1. s. cum aquis conuenientibus. Signata aliquantulum materia purgetur cum istis. R. uiol. un. 3. florum boraginis un. 2. scolopendrie, endiuie, scariole añ. un. 2. prunorum 20. decoquantur & in un. 5. infundantur myrab. indorum un. s. rheumb. lapidis lazuli añ. un. s. distemperentur, & dentur in aurora. Item si uirtus non sufficiat in potionibus, fiat istud clyster sepe ante paroxysmū. R. foliorum malue, branchę ursine, uiolarum añ. manipulum 1. olei uiol. un. 2. succi mercurialis & cassie añ. un. 1. Utatur omni die isto elect. R. diaboraginati, saccha. uiol. añ. lib. s. triafandalorum un. 1. misce. Post prandium utatur isto. R. triasan. ros. nouelle añ. lib. 5. misc. Et nota si quartana transeat in hyemem, addat in digestionem de polypodio & epithymo, utriusque stichados, & de floribus camomille, & meliloti, & de radicibus capparum, & acori, secundum estimationem medici propinquam ueritati. Et ideo tunc potest dari in aurora & ante cenā per duas horas, cum non etiam sit in principio un. 2. oxymellis cōpositi, uel un. 1. s. oxymellis squillitici, aut syr. acetosi cū un. 4. capparum, ciperi, affari, epithymi, dulcorate cū saccha. aut isto in forma. R. epithymi recentis, foliculorum sene, florū boraginis añ. manipulum 1. cinnamomi un. 2. spice, macis, cardamomi añ. un. s. gariophylorū, zing. drag. añ. 2. seminis anisi. un. 1. fiat nectar uel syr. de quo sumant omni mane un. 4. Die uero accessionis in principio paroxysmi sumat cū multa aqua tepida decoctionis anethi, & attriplicis, de oxymelle, uel de syru. acetoso,

toſo, & uomat pro poſſe, aut ſyr. acetofum cum aqua decoctionis raphani, & alijs etiam diebus fiat uomitus, ſi cōmode fieri poteſt, & ſi non in die ante acceſſionem purgetur cum drag. i. pillularum fœtidarum, quarum deſcriptio ponetur infra, uel cum drag. i. pillularum de lapide lazuli Meſuæ, uel cum decoctione de epithymo ſcripta ſupra capitulo de melancholia, aut cum iſto diaſene. R. ſene. un. ʒ. cinnamomi, garioph. macis, cardamomi, galangæ, ligni aloës, piperis longi, zing. zedoariæ, ſpicæ, nucis muſcatae añ. drag. ʒ. auellanarum, ſerici combuſti, lapidis armeni añ. un. i. s. ſacch. un. ʒ. mellis al. lib. ʒ. Doſis eſt ab un. s. uſque ad un. i. Deinde utatur confectionibus, ut diamargariton, & interdum de diacalamentho, de letitia galli, & ſic de alijs. Aut iſto medicamine cum melancholia fuerit aduſta, præmiſſo digeſtiuo ad ad tempus. R. ellebori nigri drag. i. s. tere & miſce cum un. 4. rob de uino per noctē, & in colatura addantur tria grana diagridij non triti in ultimo, & ſcrupulus i. pulueris rheumb. Detur de mane ſequenti poſt purgationē drag. i. theriacę cum uino odorifero. Utatur balneis, diebus quibus non affligitur, in quibus non ſudet pro poſſe. Utatur etiã quiete & ſomno, & breuiter omnia multiplicancia humiditatem & pinguedinem ubique. Abſtineat à coitu, & labore, & ieiunio, & ſpecialiter in diebus quietis. In die uero quietis poteſt comedere ante acceſſionem per horas quinque, bibat uinum album, ualde lymphatum. Condiantur illa hora cibaria cum puluere cardamomi, eo quod ſudare facit, & materiam digerit poſt acceſſionē per multas horas. Et die quietis comedat carnes pulli & caſtrati, hœdi & agnorū, & rapas coctas & ficus ſiccas & uirides, & ſpinachia, boraginem cum ſeniculis, petroſel. &c. Item ſi fuerit cum oppilatione in diebus quietis non lymphetur uinum. Contra accidentia quę ſunt, horripilatio, frigus, & dolor, & durities ſplenis. Primo contra frigus ualent dicta ſupra capitulo tertio ab iſto, inungatur ſpina oleo camomilino, anethino, de lilio añ. un. i. Contra horripilationē fiãt prædicta, & pedum fricatio, & utatur iſto electuario multum utili quando prolongatur ultra 40. dies. R. aphari, ſene, calami aromatici, garioph. cinnamomi, ſeminum endiuig, ſcariolæ, lactuce, ſandalorū alborum, & rub. roſa. ſeminis baſiliconis añ. drag. ʒ. ſpodij drag. i. lapidis lazuli ſæpe abluti drag. s. fiat electuarium cum ſyrupo acetofæ, aut alio. Et niſi fuerint multum uetantia. R. aſſe, foliorum rutę ſiccæ, piperis lon. añ. un. s. mellis quod ſufficit, detur quantum auellana in mane. Et ſi uis alia remedia pro accidentibus, recurre ſupra.

De quartana notha.

Caput XVI.

Quartana notha ſemper fit ex materia groſſa, in qua adheret humiditas accidentalis, unde ex compoſitione & duritię ſui ſubiecti putrefit, longius durat, fortius affligit, & eius paroxyſmus longius durat, & cum fortioribus fit accidentibus, & hæc fit quandoque de cholera adu

sta, quandoque sanguine adusto, quandoque de phlegmate adusto, &c. Signa. Si ex cholera adusta, affligit de quarto in quartum, sed non in mane, modo in tertia, modo in meridie, modo in uesperis: urina extra accessionem est colorata ualde, maxime post noctem paroxysmi, quandoque eijcit choleram per os, quandoque per infra, & si non communiter est tinnitus aurium. Si ex phlegmate adusto, modo in uesperis, modo in nocte, modo in hora phlegmatis affligit: urina est similis uere quotidianæ de phleg. falso, subpallida, post paroxysmum citrina, & primo tenuis materia incipiente digeri, apparet exacerbatio magna, sunt etiã alia signa cõmunia, ut abundantia falsi phlegmatis, dolor capitis. Si à sanguine adusto, affligit modo in aurora, modo in uesperis, modo in horis phlegmatis, modo in horis sanguinis: urina est subruffa, uel ruffa & spissifusa, & quandoque cum quadam liuedine & nigredine, & præcipue in superficie, & frigus parum aut multum, calor maior in matutinis, nam motio febris est secundum motionem humoris, à quo generata est, adest inflatio hypochondrij sinistri cum grauitate & dolore, & maxime post cibum, splenis durities, grauitas capitis, præcipue frontis, in uere proprie aduenit, in ceteris est periculosior, & raro æger euadit. Prognosticatio. Omnis quartana, quæ ex se incipit, & non sequitur aliam egritudinem est melior & breuior, & melius curatur, quàm quæ sequitur, & sic de alijs. Cura. Si ex melancholia cholericæ, digeratur cum syrupo acetoso, uel oxifacchara cum decoctione scariolæ, portulacæ, quatuor seminum frigidorum, addendo ex radicibus prout tibi uideatur. Vel cum isto in forma. R. radicum fenii, petroselini, brusci, asparagi añ. manipulum s. endiuie, scariolæ, scolopendriæ, rostri porcini, cicoreæ, polytlici, centaureæ añ. manipulum 1. quatuor seminum frigidorum, liquiritiæ mundæ, berberis añ. un. 1. uiol. florum boraginis añ. un. 1. foliorum ros. rub. san. al. & rub. spodij añ. drag. 3. prunorum damas. 20. polyp. un. 2. sacch. lib. 2. uini gran. lib. 1. syr. Dosis est un. 1. s. pro uice cum aquis conuenientibus. Digesta materia euacuetur cum tribus partibus cathartici imperialis, & quarta hieræ picræ, uel cum isto in forma. R. uiol. florum boraginis añ. un. 2. polypodij, quatuor seminum frigidorum añ. un. 1. myra citrinorũ drag. 2. rheumb. drag. 1. cassiæ un. s. fiat decoctio, & in ea infundantur myrabo. & rheum barbarum & colentur, & dentur in aurora, uel cum alio, &c. Tertia die post medicinã balneetur, & in exitu detur rubæ trochiscatæ & mithridati añ. un. s. Deinde si apparet phlebotometur de basilica dextri brachij, & si uenter sit constipatus, clysterizetur sepe cum clystere communi. Cibaria sint frigida & humida boni chimi. In die paroxysmi abstineat à cibo maxime si sit in nonis, alijs diebus utatur carnibus et alijs pro ut debet. Si ex phlegmate, digeratur materia cum aliquo syrupo conuenienti, uel oxymelle composito ex decoctione seminum frigidorum & herbarum, additis seminibus martrati, petroselini, anisi, & parũ apij, & syrupo acetoso, uel oxifaccharo cū aqua decoctionis

decoctionis seminis feniculi, thymi, epithymi, sene, cuscute. Aut cum isto. R. quatuor radicum añ. manipulum i. fumiterre, scolopendriæ, cicoreæ, agrimonie, adyanthos, mediani corticis fraxini, tamarisci, capparis, scabiose, lampatij acuti, eupatorij, calamenthi hortulani, hyssopi añ. manipulum medium, florum tamarisci un. s. cassie lignee, ameos, anisi, cardui, azari, seminis apij, iuniperi añ. drag. 5. quatuor seminum frigidorum mundatorum un. i. utriusque stichados añ. un. s. spice nardi drag. i. mellis squillitici un. i. s. aceti albi parum, sacch. q̄. 5. syrupizetur, dentur pro uice un. 2. cum brodio ciccerum, aut alijs aquis conuenientibus. Solutiuum in forma potest esse. R. turbiti boni, &c. drag. s. epithymi un. i. agarici drag. 2. polypodij quercini, q̄. i. passularum mundatarum un. 2. decoquantur & dulcorentur cum sacch. & fiat syr. & sic de alijs, uariando tamen secundum dominium humoris peccantis, &c. Deinde euacuetur cum medicamine euacuante choleram & phlegma, pro ut medico uidebitur. Prouocetur igitur uomitus in die paroxysmi cum aqua calida & syrupo acetoso. Exercitetur temperate ante paroxysmum per quatuor horas, deinde quiescat, & sic de alijs, ut supra de cura quartane uere, quia cura harum ut multum dependet ab illa. Si ex sanguine, phlebotometur primo de basilica, uel de saluatella sinistra, uel si non, saltem uentosetur in spatulis, & sit medicus cautus, ne euacuetur subtile: Irroretur ita uena aqua calida, & fiat phlebotomia lata. Deinde digeratur materia cum syrupo acetoso uel oxyfacchara cum aqua decoctionis sene, epithymi, cuscute, & radicū & seminum diureticorum, in cuius colatura un. 4. dissoluantur, cassie drag. 2. maneg drag. i. rheubar. drag. s. dentur cum syrupo uiol. uel cum aqua lupulorum, quia sanguinē mundificat. Vel euacuetur cum decoctione uiol. borag. sene, &c. additis myrabolanis, citrinis & indis añ. drag. 2. rheubar. drag. s. utatur in mane diaboraginato, deinde triasandalis. Et nota quod borago quocunque modo in hoc mirabiliter ualet. Item nota circa prædicta, quod semper hora paroxysmi uitet somnum, quia frigus, uel horripilatio erit minor, & paroxysmus alleuiabitur. Item nota quod quartana aliquando durat usque ad annum unum uel duos, & secundum Auic. usque ad septem annos, uel 12. Sunt etiam quedam febres que sunt de genere quartane nothe, & dicuntur ab Auic. psicamos, prima quarti, & fiunt ex materia ex qua fit quartana, sed est grossior, durior, & minor, & secundum plurimum fiunt ex melancholia phlegmatica gypsea, uel pontica, ut dicit Auic. autoritate Hipp. & dicuntur quartane, sunt autem sextane, uel septene, aut nouene, &c. quia fiunt penes tales reuolutiones. Gal. dicit se non uidisse has feb. tempore suo. Cura tamen earum est eadem cum cura quartane, in istis tamen requiritur maior subtiliatio & digestio longior, cum grossiori dieta ne uirtus deficiat propter longam afflictionem, ideo de his non fiet aliud capitulum, &c.

DVplex quartana fit de melancholia in duobus locis extra uasa putrefacta, & differt à simplici per diuturniorem afflictionem, & per hoc, quòd in duobus diebus affligit, in tertio die interpollat, curetur autem ut simplex. Quartana autem duplex notha fit ex cholera adusta, uel sanguine adusto, uel phlegmate falso adusto in duobus locis extra uasa putrefactis, affligens in duobus diebus sequentibus, cæteris horis sicut simpliciter notha, & curatur sicut prædicta. Et licet istæ febres raro contingant, non inconuenientiam eas aliquando euenire, ideo medicus sit cautus in decernendo, ut conuenientia remedia ualeat exhibere. Sunt alię etiam febres erraticę, & fiunt quandoque ex diuersis humoribus in diuersis locis, aut ex uno putrefactis & adustis, ideo aliquando dicitur tertiana erratica, aliquando quotidiana erratica, uersus tamen autumnum in quartanam erraticam conuertuntur. In senõ errant, sed quelibet sequitur motum suę materię. Item urina citrina uergens in speciem coloris glauci, subtilis, radiosa in superficię, longo tempore talis apprensens, & maxime ante autumnum febrem erraticam de melancholia naturali adusta significat. Curantur autem compositę secundum naturam suorum componentium, & finaliter sicut quartana, unde secundum quòd magis à sua specie recedit, magis interpollat modo uno motu, modo alio, ut planetę errantes. Nunc ponam aliqua explorata contra quartanam, primum requiretur serpyllum in uino & da bibere ante accessionem stomacho ieiuno. Ad idem ualeat uinum decoctionis foliorum & radicum azari. Item medius cyathus, id est medium uitrum succi uerbene ante accessionem, prouocat sudorem & uomitum fortiter, nec amplius redit. Trochisci. R. foliorum rutę drag. i. croci drag. 3. hyoscyami un. i. cassiæ fistulæ un. 2. sulphurus uiui un. 4. fiant trochisci, & detur pro uice drag. i. cum mulla uel aceto. Unguentum contra frigus quartanę uel quotidianę. R. succi branchę ursinę un. 4. spice mastichis, cinnamomi, carda. ireos añ. drag. 2. cum oleo camomel. fiat unguentum. & ungantur renes. Item puluis hirundinis & turturis añ. cum oleo & cera bene ualeat. Item succus saluie syluestris, eupatorij, & manubij añ. un. i. ante accessionem multum ualeat.

Febri syncopali est, quæ secundum maiorem partem in tertia die paroxysmum facit. Fit autem hæc ex materia cholericâ conuersâ cū sua putrefactione in uenenum, ideo multiplicatur in æstate & autumno in hominibus cholericis, & utētib; calidis & siccis, ut alleis, simapi, pipere, nasturtio, &c. Signa sunt casus pulsus post duas uel tres percussiones, sitis uehemens, urina acuta cholericâ, liuida superius, eger cito macrescit, & in breui facies tornatilizatur, fit syncopis ut plurimū in prin. paroxysmi, & istud est proprium signum huius. Cura stat in confortatione uirtutis, & prohibitione syncopis.

syncopis, ideo regatur cum confortantibus cor, & in frigidantibus calorē & spiritū, custodiatur autem ab omni euacuatione. Si uero syncopis acciderit cū clausione oris, aperiatur os, & proijciat in eo de aqua hordei mixta cum aqua de granatis, aut de aqua frigida, & uini stiptici parū, induat sepe camisiā infusam in aqua ros. mixta cum camphora & puluere sandalorū, nullo modo extrema fricentur, quia trahent calorem ad extra, & in diminuendo spiritū inducent syncopim, & sepe mortem. Sumant ante paroxysmum trochiscum de charabe cum aqua rosea, aut uino de granatis, aut succo de berberis, aut agresta, aut uino stiptico. Bibat etiam aquam frigidam cum succo fructuum, aut cum acetositate citri, post multas accessiones sumat de theriaca cū uino gra. aut de agresta. Hoc enim destruit uenenositatem cholerae. Et nutriatur cum pullis & hœdis alteratis cum lacte cucur. & endiuia, &c. conditis cum uino gra. & acetositate citri, & sic de alijs.

De febre syncopali frigida. Caput XIX.

Febbris syncopalis frigida fit ex phlegmate putrescente in uenis, uel extra conuerso ad naturam ueneni, quod cum effumat ad cor sua uentositate coarctat calorem & spiritum in eo, quare fit syncopis, & fit plurimum in hyeme & autumno in complexione frigida in utentibus frigidis, ut aqua phlegmaticis, melancholicis, ut piscibus, &c. Signa sunt aduentus syncopis omni die hora paroxysmi, præcipue circa occasum, deficit pulsus in omni secunda percussione, oculi sunt inflati, facies pallida cum mollicie corporis, malus appetitus cū uomitu phlegmatico, urina apparet spissa, discolorata, aliquando tenuis cum liuiditate quadam. Prognosticatio. In ista & in superiori cum apparet, nam cito deducunt ad mortē, ideo medicus non sit piger in succurrendo. Cura. Sumat in aurora un. 2. syr. acetosi, uel mellis ros. aut oxymellis compositi in aqua mellis, uel decoctionis cyperi, & mellis, cui addatur drag. 2. siseleos, aut fenicu. aut ameos, uel amomi. Omni die à principio fricentur tibiæ leuiter & longe, unde materia ad extra trahatur. Sumat ante paroxysmum micam panis cum aqua hordei, aut hydromelle, sacch. Si uero sitiatur, sumat un. 1. syru. acetosi, uel oxymel cum aqua decoctionis passularum, aut granorum granatorum dulcium. Si uero fames adsit & non fuerit debilis multum, nutriatur cum cibis dictis, aut mica panis infusa in uino rubeo stiptico mixta, abstineat omni modo ab aqua frigida, & piscibus, &c. Si fuerit debilis nutriatur cum pullis & carnibus hœdinis, arietinis assatis, & cum agresta. Et si non asellat, fiat clystere omni die cum aqua decoctionis communis cum melle, & sale, &c. suppositum cum sapone gallico, aut melle cocto. Confectiones huic & superiori multum sunt conuenientes, sed pro his & alijs recurre supra ad capitulum secundæ partis de passionibus cordis.

IN febre empiala calent interiora, & exteriora frigesūt. frigidū habet algorē, in lipparia est e contra, licet Auic. dicat oppositū, sed nō de nominibus est curandū. Materia igitur huius febris nō est phlegma grossum, siue cholera grossa mixta cū humido, cuius una pars putruit ex caliditate extranea quę interiora calefacit & sitim generat. Alia pars non potuit calefieri, quia remota à loco putrefactiōis. Refugit igitur caliditatē ex sua caliditate actuali, in frigidando extrema fit etiā frigiditas, quia sepe resoluit ex eo uapor, qui nō putrefit, sed cū sua caliditate associat uaporē, deinde uapor redit ad frigiditatē, quā habebat ante putrefactionē & sic membra extrinseca infrigidant. Vel potest dici, quod phlegma illud uitreū secundū unam partē putrefit ab intra, quare calefacit, & secundū aliam partē spargit super lacertos, & infrigidat sua actuali frigiditate. Dantur alij modi, qui relinquunt in presenti. Sed nota differentiā inter hanc & hemitriteā, nam in hemitritea materia cholericā putrefit in exterioribus, & facit rigorē manifestū de tertio in tertiu. Similiter caliditas eius extranea ualde plus durat quā eius frigiditas, uel rigor non fit in empiala & lipparia. Signa sunt urina colorata & tenuis, pulsus est paruus, uelox & spissus, & eius inspiratio manifesta adest, sicut & frigiditas in exterioribus, & caliditas in interioribus manifeste ledēs, et accessio fit ut plurimū omnidie, & æger sentit fractionē & fatigationē quandā in membris, adsunt oscitationes, &c. Cura. In aurora in mane, & ante cœnā sumat un. 2. syr. acetosi compositi, uel mellis rosati cum un. 4. uel 5. aquæ decoctionis radicū feniculi, petroselini, &c. Et indiges fortiori incisiuo, adde oxymellis squillitici, & sic de alijs, sicut dictum fuit. Purgetur sæpe cū isto, R. myrabolanorum citrinorum indorum añ. un. s. bulliant in un. 8. aquę cum prunis 20. & ros. un. 1. usque ad consumptionē tertię partis, & in colatura addatur un. 2. syrupi ros. & un. s. uel 1. turbith. & scrup. 1. s. zingiberis puluerizati, aut cum pillulis, uel alio conuenienti Intret balneum, in quo non sudet nisi parum. Omnidie recipiat trochiscum de rosas cum syru. acetoso, uel melle rosa. in aurora præcipue factis multis purgationibus sunt, & R. rosarum rub. un. 1. s. spice nardi, succi liquiritiæ añ. drag. 1. feminum citonorum, endiuie añ. drag. 2. fiat trochiscus cum syrupo rosa, aut aqua ros. & fit unusquisque drag. 1. uel 2. Aut sumat hora prædicta eodem modo trochiscum de spodio, & est R. spodij un. 1. rosarum rubea. un. 3. succi liquiritię, laudani añ. un. 5. cum mucillagine psyllij confice trochiscos, & fit unusquisque drag. 1. uel 2. utatur etiam aqua cicerum cum radicibus. Lymphetur uinū cum aqua decoctionis sebesten & passularum, cum uadit dormitum sumat quantum uis de isto. R. diarhodon Abbatis, rosatæ nouellæ añ. un. 2. in diætā & breuiter in alijs regatur ut in quotidiana uera & interpollata, diuersimode tamen secundum materiam peccantem.

De

Lipparia est febris contraria empiale, & fit ex phlegmate uitreo non putrefacto, aliquantulum tamen ab ipso spargit uapor, quod putrefit ab extra, quare inflammat, & non apparet hoc frigus nisi hoc tempore, quo est quietum. Vel secundum alios fit ex cholera, quæ putrefit sub cute, & ex ea fumus transit ad cor, & facit febrem. Alia pars transit ad stomachum, & ad intestina, ubi continetur ut plurimum, hoc phlegma uitreum, & aliquando melancholia, & ipsum dissoluit. Et est exemplum de sole & glacie, ex illorum igitur dissolutione per membra inferiora sentitur in frigidatio. Signa sunt pulsus rarus & tardus, & similiter inspiratio absque siti, sentit etiam manifeste frigus intra, & caliditatem extra, & est cum interpollatione manifesta, nam aliquando infestat de die in diem, quandoque de quarto in quartum. Urina etiam apparet discolorata tenuis, &c. Cura. Sumat pro uice in aurora ante cœnam un. 2. oxymellis compositi uel squillitici cum melle ros. un. s. & aquam decoctionis radicum cyperi, & similium. Et si melancholia est in causa, digeratur sicut decet, & purgetur sæpe cum hiera picra, aut cum medicina de turbith, aut cum decoctione chebulorum, cum aqua decoctionis radicum & cappari, addendo un. s. de turbith, aut cum pillulis appropriatis, uel confectione de turbith, prout tibi uidebitur. Deinde sumat de theriaca in aurora etiam cum uadit dormitum cum aqua decoctionis radicum. Confortetur stomachus cum dyagalanga, aut alia confectione calida conuenienti in diebus quietis, de trochis. ros. & despodio, detur ut supra cum aqua decoctionis radicum. Fiat balneum uel stussa de folijs salicis, uel uitis, uel quinq; neruie, termentille, feniculi, addatur parum absinthij ad aperiendum poros, & fricetur totum corpus, & cum hoc sit factum inuoluatur in linteamine calido, & cooperiatur in loco ut sudet. Si tamen cum exit de balneo detur de aurea alexandrina, aut de alio consimili & conuenienti, non erit malum. Remedia etiam supra in colica in prima parte huius competunt, ideo recurre ad illa, &c.

Febbris composita dicitur quando febris componitur cum alia febre eiusdem generis uel diuersi. Exemplum primi, sicut quando tertiana componitur cum tertiana continua, uel interpollata, uel quotidiana cum quotidiana interpollata, uel continua. Exemplum secundi, quando quotidiana componitur cum tertiana continua uel interpollata, uel cum quartana, uel e contra, aut tertiana cum sanguinea, aut quotidiana cum hectica, aut quartana cum hectica. Nam aliquando tres febres componuntur adinuicem, ut duæ tertiane interpollatæ cum continua quotidiana, uel sanguinea, aut tertiana continua, aut duæ interpollatæ quotidianæ cum tertiana continua uel sanguinea, & sic de alijs, quia sicut componuntur duæ interpollatæ, ita duæ

continue. Et licet aliqui non concedent propter difficilem cognitionem eius, quia ordo periodorum & accidentia sic miscentur quòd cognosci nò possunt nisi subtiliter medici quererent, & cū hoc quantitaerint diuersas species feb. compositarum. Accidentia enim paroxysmi harum febrium compositarum uariantur tripliciter, nam omnes paroxysmi earum aut sunt communicantes, aut subintrantes, seu submittentes, aut coalternantes. Primi dicuntur cum unus incipit cum adiectione manifesta addendo in rigore, frigore & horripilatione, siue adueniat eadem hora, siue parum post, postquam primus incepit. Subintrantes sunt, quòd antequam desinat primus, incepit secundus. Manifeste coalternantes sunt, quando primus incipit & finitur, & sequitur quies antequam adueniat secundus, ut si tertiana in tertia hora diei incipiat, & finiat in duodecima, & stet sine afflictione usque ad tertiã uel quartam horam diei secundi, & tunc superueniat accessio, uel rigor secundę, uel alterius febris, tunc talis paroxysmus dicitur uere coalternans, & fit in omnibus alijs continuis & interpolatis. Et nota quòd primus & secundus male cognoscunt, ultimus melius. Signa sunt, consideratio modi, qualitatis, & afflictionis, & non diiudica de natura febris compositę, & causa eius per circunuolutiones & reuolutiones paroxysmi, uel afflictionis, nam duę quartanę faciunt paroxysmũ omni die, dum paroxysmus coalternetur, & propter hoc quę facit paroxysmum de tertio in tertium, non dicitur tertiana, nec omni die quotidiana. Sed potest uocari sic, quia sunt duę quartanę, & secunda sic, quia sunt duę tertianę, ideo conuenit ut medicus consideraret in modo afflictionis, hora & qualitate. Nam si æger incurrit paroxysmũ de tertio in tertium, qui paroxysmus fit absq; rigore manifesto & puncturis, & pulsus nò sit uelox & spissus, imò durus & tardus. Similiter urina sit tenuis discolorata, uel spissa, & si fuerit paroxysmus lōgior q̄ in tertiana, & in motu suo nò fuerit uelox, imò tardus, tūc uerè iudica, quòd talis febris nò est tertiana, sed potius quintana, & præcipue si fuerit sine siti, & caliditate, & oris amaritudine. Si uero febris quę affligit omni die fuerit sine frigore manifesto, imò cum rigore & puncturis, & mordicatione cū siti magna, & caumate, & amaritudine oris, secessu uel uomitu cholericò, cum pulsu ueloci, & spisso, absque manifesta diuersitate, & cum urina acuta cholericã, tunc iudica quòd hæc febris quamuis faciat paroxysmum omni die, non est quotidiana, sed sunt duę tertianę. Et secundum hunc modum compositionis febriũ iudica de qualibet febre composita. Nam cum uideris hominem extenuatũ, & urina fuerit similis sanę, cum quadam oleagine, & aliquando fuerit spissa colorata, sentit in uenis supercalesfactionem actualem. Et pulsus sit strictus subtilis cum quadam mollitię, & omni die in occasu solis sentit in membris, dorso, & lacertis frigus aliquod, uel aliquam accessionē, & cum hoc habuerit nauisã, & malum appetitũ, & in oculis & facie quasdã inflationes liuidas, seu pallidas, & in pedibus. Similiter & uenę corporis iam incipiunt apparere, & cum hoc

cutis

cutis frontis & temporum incipit areferi, & semper post comestionem calor febrilis augetur, iudica secure, quòd hec sit febris hectica cū phlegmatica cōposita, & sic de alijs suo modo, &c. Cura. Cum cognoueris febrem compositam cum alia febre eiusedē generis uel diuersi, ut tertiana, quotidiana, aut quotidiana cum hectica, & sic de alijs, tunc cura febrem compositam eiusdem generis cum medicinis dictis in cura simplicium, & istius generis; Et si materia reperiatur composita, ut in tertiana non uera, cum medicinis dictis in cura tertianæ non ueræ. Si uero tertiana componeretur cum phlegmatica, compone medicinas tertianæ & phlegmaticæ, & si magis inest de tertiana quàm de phlegmatica, adde in compositione medicinarum, ciborum de coctionibus, & sic de alijs, quæ magis ualent contra choleram, non negligendo materiam phlegmatis, & econtra. Si uero sint æquales, adde omnia æqualiter. Eodem modo procede quando hectica componitur cum phlegmatica, uel alia febre. Et nota quòd quando hectica componitur cum alia febre, & præcipue cum quotidiana, hæc compositio, ut plurimum est mortalis. Eodem modo accidit si aliqua febris componatur cum alia febre superueniente, propter apostema superueniens stomacho uel epati, &c. Item si tertianæ uel quartanæ superuenirent pleuresis, aut peripneumonia, aut angina, tūc medicus cum medicinis conuenientibus se opponat ad apostema, & suam febrem maiori consideratione non negligendo febrem priorem. Item nota quòd febres compositæ, & præcipue quæ sunt diuersorum generum, sunt maioris timoris, & difficilioris curæ quàm simplices, ideo in cura cum inuestigatione uelis procedere, nam pauci reperiuntur, qui procedant in curis compositarum, licet ut plurimum occurrant plusquam simplices temporibus presentibus, propter inordinatū regimen in sex rebus non naturalibus, & sic de alijs causis materias cōpositas generantibus secundum quòd conuenit & decet. Medicum tamen nō decet cum quasi continue operetur in eis.

De hemitriteo.

Caput XXIII.

Hemitriteus, id est, media tertiana est febris composita ex duabus febribus, quarum una est tertiana, & alia est alterius generis, ut phlegmatica, &c. & dicitur ab ἡμι ἰσὺ ἀπὸ τοῦ τρίτου. Et huius communiter sunt tres species, minor, medius, & maior. Minor fit ex cholera putrefacta extra, & phlegmate intra; medius quando econtra; maior quando cholera putreficit extra, & melancholia intus; & potest dari quartus quādo econtra. Et igitur hemitriteus non est nisi una species febrium compositarū, cuius una pars est tertiana pura, uel non pura, quamuis alia tertiana interpollata alijs modis uarijs possit cōponi cum quartana interpollata uel continua, aut phleg. interpollata, non tamen propter hoc dicuntur species hemitritei, sed dicuntur febres compositæ, uel earum species. Signa minoris hemitritei sunt feb. continua propter phlegma putrefactum intra uasa, semper eius accessio intenditur circa occasum solis, facies & oculi tumescūt, minus tamen quàm in phlegma

tica pura. Vna die leuius interpollat, alia die fortius propter cholera, quæ tunc mouetur, ideo fortius riget, & rigorem non habet, quia materia est putrefacta intra uasa. Pulsus est paruus, uelox, & spissus cum quadam mollicie. Urina est ruffa uel subruffa in colore confusa, & spissa in substantia, manifeste superius liuens liuore declinante ad albedinem siue phlegmaticitatem. Signa hemitritei sunt paroxyfmi minores, quàm in minori hemitriteo, est tamen calor continuus faciens de tertio in tertium paroxyfimum. Item omni die in horis phlegmatis frigesct partes corporis, propter phlegma putrescens extra, adest dolor capitis, amaritudo oris, urina est rubea, cõfusa in substantia, obumbrata in superficie, liuens à media regione superius. Signa maioris hemitritei sunt calor cõtinuus, licet lentus à principio, faciens motũ de quarto in quartũ in horis melancholię. In primis tamen in horis cholere sentit typũ detertio in tertiuũ diẽ, & frigus in extremis, ut in uolis manuũ & pedũ, adest taciturnitas, palpebrarũ oppressio, in principio paroxyfmi suffocatur uox, facies est fusca, urina aliquãdo nigra cũ aliquantula rutilatione in fundo, aliquãdo usq; ad fundum liuens, aliquãdo ex mortificatione cinerosa & plumbea per totũ. Et ideo dicit Gal. quod potius diuina manu q̃ humana curatur. Signum aut̃ sumptum ab urina distinguens inter hæc tria, scilicet minorem, medium, & maiorẽ hemitriteum, positum est supra capite de quotidiana febre. Cura primi est, ut digeratur materia secundum quod decet, deinde soluatur, & fortius à principio, bonum esset euacuare minoratiue cum respicientibus choleram & phlegma, & si cholera abundauerit super phlegma, quod raro contingit, adde in medicinis cholere super medicinas phlegmatis, & si e contra, fiat e contra. Purgetur igitur cum decoctione tamarin, & turbith, manna, cum aqua decoctionis prunorum, & syrupo ros. In medio hemitriteo purgetur cum rheubarbaro mixto cum syru. ros. aut aqua prunorum, & sumat bis in die pro digestiuo syrurupum acetosum cum aqua decoctionis prunorum, &c. Inducatur uomitus hora afflictionis cum syrupo acetoso cõposito, & aqua calida. Nutriatur cum succo hordei, aut farris, cũ lacte amyg. in quo sit aliquid piperis, uel cinnamomi, post multas purgationes, sumat de trochiscis ros. uel spodij cum aqua radicum. Utatur dyarhodon Abbatis, rosata nouella, aut cum dyagalanga. & saccha. ros. ueteri. Sumat carnes conditas in ueru cum agresta, & puluere cardamomi, aut cinamomi. Circa 20. dies sumat de theriaca cum uino granatorum. In maiori autem hemitriteo si est spes de salute, purgetur cum decoctione, & rheubarbaro, uel myrabolanorum citrinorum secundum quod decet. Et pro ampliori cura recurre ad superius dicta de quartanis, &c.

De hectica. Caput XXIII.

ECTICA est febris cõtinua & uniformis sine uitio humoris, cuius subiectũ est cor & membra solida. Et nota, quod aliqua est hectica que dicitur esse sine febre, ut hectica senectutis, ita quod siccitas est multum

multum intensa, & caliditas & frigiditas sunt quasi equales. Alia est cū febre, & hæc habet tres species. Prima est cum consumitur humiditas roralis cordis, & membrorum, & est simile de oleo in lampade. Secunda est cum consumitur cambiū, & est simile de oleo imbibito in lychinio. Tertia est cum consumitur gluten, & est simile de humido substantiali lychinij cum consumitur ab igne, & tunc lychinium incineratur. Causa autem huius sunt omnia, quæ calefaciūt & exiccant & inflammant cor & membra solida, & ideo prouenit aliquando febris hectica ex febribus antecedentibus, sicut ex hemera, caufone, & similibus, & præcipue cum percipitur in eis abstinentia in nō suo tempore, & quando aufertur potus aque frigidæ ubi deberet dari, tales enim consumuntur de facili, & præcipue calidi, & sicci, extenuati. Aduenit etiam hectica sine febre præcedente, sicut ex nimia tristitia, & angustia, ira, labore, & fatigatione corporis & animæ, & ex aëre sicco, aut ex usu rerum calidarum, uigilia, coitu, & breuiter omnia quæ corpus extenuant. Aduenit etiā propter uitia epatis, pulmonis, cordis, & pectoris, sicut ex tussi empyematis, &c. Signa hecticæ sunt, primo quando maior calor percipitur in arteria profundis uicinis, quandoq; febris hæc est equalis & uniformis, nulla cadit in eam diuersitas quantū ex ratione sui, cutis declinat ad quandam ariditatem, & tūc significat quod iam est in prima specie. Prima igitur species secundū Auic. est difficilis cognitionis, & facilis euacuationis, & ratio, quia prima species est sine siccitate notabili, ita Gal. in lib. de differentijs feb. dicit. Alterat tamen color cum aliquali mutatione compositionis membrorum officialium. Vrina habet aliquam pinguedinem supernatantem absq; renum dolore & grauitate, apparent etiā in ea quedam resolutiones squamosæ. In secunda autem specie apparet siccitas notabilis, & cum hoc quacunq; hora cibatur, magis inflammatur, sicut apparet in calce, dum aspergitur aqua. Pulsus est subtilis & debilis plusquam in prima, facies incipit manifeste extenuari, nondum tamen fiet arida & tornatilis, concuantur oculi, sed non profundantur, minuitur caro manifeste, & pulchritudo oculorū, appetitus adhuc remansit cū digestionem quadā: Vrina est oleagina, & in ea apparet resolutiones fureæ. In tertia autem specie oculi sunt cōcaui, manifeste profundi cum facie tornatili, cutis extensa, palpebræ pendent inferius, aures sunt cōtractæ, color citrinis, spatulæ eleuatæ, uenter siccus quasi adherens dorso, labor magnus in uolis manuum, & plantis pedum, collum est tenue cum eminentia epiglottidis. Pulsus est uacuus & durus, sicut chordæ tensæ, aliquando cadit cum debilitate uirtutis, uox eius est occulta & uix auditur, & breuiter nō apparet nisi coriū & ossa. Vrina liuida in colore pinguis, siue oleagina, in toto cū resolutionibus crinoidis apparentibus, in toto corpore urine, tertiam speciem hecticæ significat. Si uero resolutiones fuerint fureæ apparentes in toto corpore, urine secundam speciem significant. Si uero urina sit liuida cū resolutionibus squamosis apparentibus in toto, aliquantulum olea-

ginosa, primam speciem significat. Si ex phthisi, aut, &c. signa patēt supra in prima parte capitulis proprijs. Signa hecticę senectutis sunt pulsus paruus & durus, urina tenuis & remissa, &c. Prognosticatio. Prima species facilliter curatur, sed difficiliter cognoscitur. Secunda difficiliter curatur. Tertia nullo modo, quia substantiales humiditates cordis & membrorum sunt consumptę, uel multũ uicinę consumptioni, media aut̃ medio modo se habet. Item quando ungues incuruantur tunc est in statu, quando autem capilli cadunt, tunc est proximus morti. Et si uenit fluxus uentris, adhuc est magis proximus, quia uirtutem cito deijcit. Quando etiam tibię incipiunt inflari, ulterius diu uiuere non potest, imò ut plurimum infra tres uel quatuor dies inoriuntur, præcipue si sint alia signa tercię speciei. Item patientes hecticam non bene discernunt de calore, quia mala complexio diuersa facta est æqualis, quare non sentitur. Item quando hectica componitur cum putrida, difficiliter curatur, ut patuit supra. Cura primę speciei & etiam secundę, ut dicit Auicenna, prima quarti capitulo de hectica, principaliter cõsistit in infrigidatione & humectatione. Utatur igitur æger isto syrupo mane & sero. R. gummi, dragaganti, seminis papaueris al. lactucę, portulacę, seminum communium mundatorum añ. un. ʒ. sem. citoniorum un. ʒ. uiol. sand. alb. & rub. ros. añ. un. 2. hordei un. ʒ. florum nenupharis un. 2. acetosę, manipulum ʒ. sacchari lib. ʒ. 10. Aut cum isto. R. radicũ ungule caballinę aquaticę, umbilici ueneris, uiolarũ lentiginis, aque rostri porcine, epaticę, scariolę, capil. ueneris añ. manipulũ ʒ. lactucę manipulos 2. succi cucurbitę, lactucę añ. lib. ʒ. 1. uiolarum florum nenupharis recentis añ. un. 2. quatuor seminum frigidorum, mundatorum, seminis lactucę, portulacę, papaueris albi añ. un. ʒ. 1. passularum mundatarum, candi. penidij, myrtillorum, foliorum ros. rub. recentium, sandalorum alb. & rub. rasurę eboris, coralli albi & rub. seminis althę, malę, nucleipinearum, medulle, seminis bombicis, amyg. dulcium añ. un. ʒ. iuiube. sebesten añ. numero 10. dragaganti, gummi arabici, amyg. spodij añ. drag. ʒ. hordei excorticati lib. ʒ. 1. sacchari albi uel rub. fiat syrupus cũ aqua clari fontis. Et si eger fuerit stipticus & fuerit in prima specie, detur ei ista decoctio. R. uiol. florum nenupharis añ. un. 2. quatuor semi. frigidorũ mundatorum añ. un. ʒ. 1. cassię fistulas pinguis & mundę un. ʒ. 1. addatur in un. ʒ. 5. dictę decoctionis, & detur in auro. Si uero uirtus fuerit fortis & non multum æger macilentus, non inuenit aliquando, licet rarissime fiat, & non sit in usu practicantium, extrahere de basilica tres uel quatuor guttas sanguinis, ut calor & spiritus euentetur. Utatur omni die in mane isto electuario. R. sacchari ʒ. 2. ros. uiolarũ añ. li. s. coralli utriusq; añ. drag. ʒ. 1. diadraganti sine cinnamomi, diapapauere añ. un. ʒ. 1. misce & detur cum aqua hordei. Item cum cibus descendit, detur ptisana hordei, et aqua hordei, in qua fiat, maxime nutriat, enellatur quod comeditur de cancris, & abluatur cum aqua calida, & modico salis, deinde cum frigida,

ut

ut auferatur odor, deinde coquantur cum hordeo, & de illa aqua fiat ptisana, addatur tamen decoctioni aque candi, penidij, seminis papaueris añ. un. s. Itē si æger non sit tussiens, mittat in balneo bis in die aque dulcis & tepido, prope lectum in loco in quo caliditas eum ledere non possit, nec horripilatio inuadere, aspergatur de aqua leniter super ipso, donec corpus & uenæ incipiant ingrossari, & parū rubere, deinde aspergatur aqua declinante ad frigidum, deinde leniter transeat in lectum, & extremitates corporis, & tota spina unguatur oleo uiolato nenupharis, uel de papauere, uel iaceat in domo quieta & humida, bene redolente, in lecto sint panni frigidi, albi, infusi in aqua ros. & ibi sit concha plena aqua frigida, in qua sint folia ros. salicum & uitis circa lectū; mutantur omni die salices collecti de mane, & irroretur aqua ros. confortata, dormiat quantum potest. A uigijs, cogitatione, motu, à coitu, à lecto multū calido, à fame & à siti abstineat. In nocte bibat iulep, quod fit ex aqua & saccharo, in ortu solis aquam hordei. Cibaria multis uicibus tribuantur, præcipue in æstate, abstineat ab omnibus calefaciētibus & desiccantibus, scilicet pane azimo, ab omni carne grossa, à piscibus marinis, sed si sint aqua dulcis, conceduntur. Condiantur tamen cibaria cum succo gran. dulcium, cum lactucis cucurbitis, spinachijs, &c. Vinum sit subtile satis, bene lymphatum cum prædicta aqua hordei. Utatur in cœna succo ex farina frumenti cum lacte capparum et saccharo, uel penidijs. Infra diem supra pectus & spinam ponantur panni infusi in aqua ros. dissoluta cum sand. ru. & camphora, & cū exiccantur renouentur, aut unguantur cum isto. R. mucilaginis psyllij, & seminis citoniorum añ. un. i. dragaganti un. i. s. foliorum nenupharis, uio. seminis nenupharis, uio. larum & seminis cucurbitæ añ. un. 2. ceræ lotę albæ quantum sufficiat, fiat ung. Si autem siccitas & tenuatio fit magna, aspergatur corpus ipsius lacte caprino, & nutriatur pullis iuuenibus, nutritis cum farina hordei, mixta & decocta cum medullis testudinum nemoralium. Et si æger habuerit maiorem ardorem, accipiat in aurora unum de istis trochiscis puluerizatū, cum aqua ros. uel hordei. R. spodij, boli armeni añ. drag. 2. ros. rub. un. 3. seminis portulacę, citrullorū, cucurbitę & carabę añ. drag. 2. cum syr. de papauere fiant trochisci ponderis drag. 2. De lacte uero nota, quòd lac mulieris sugendo sumptum cōuenientius est omnibus, secundo lac asinę, tertio lac caprarum, & utatur eo à principio usque ad finem cum saccharo si coagularetur in stomacho. Nutriantur tamen illa animalia exoleribus frigidis & humidis, ut lactucis, spinachijs, &c. In balneo tamen ultra herbas prædictas, utatur ungula caballina, folijs uitium, lactucę, salicis. Extremitates agnorum coquant in balneo. Et ubi post assumptionem lactis sitiret, & oris amaritudinē haberet, sciat quòd conuertitur ad inconuenientem materiam, & tunc primo querat etiam amouere illam ægritudinem siue dispositionem malam. Vbi timeret fluxum uentris sumat sepe de trochiscis istis spodij. R. pullegij ros. rub. spodij añ. un. s. boli

armeni, gummi arabici añ. drag. 2. succi berberis, & sumach. añ. drag. 3. acetosę drag. 2. balauſtię drag. 1. s. fiant trochisci drag. 1. Si autem timuerit equaliter de hectica, & de alia infirmitate, cura in omnibus equaliter sit composita, ut si hectica coniungatur cum putrida de cholera, addatur in digestiuo endiuia, scariolę añ. manipulus 1. capillorum ueneris, manipulus s. Et si cholera sit grossa, addatur de alijs plus aperitiuis, secundum exigentiam humoris, si de phlegmate addatur parum mentę, hyssopi, & c. si de melancholia addantur conuenientia illi. Deinde purgetur cum medicina lenitiua, uel laxatiua conuenienti. Tertio conforta uirtutem cum resumptiuis cibarijs & medicinalibus, considerando particularia. Item in hectica senectutis, regatur ut dictũ est, preterquam si fiat ex abundantia humiditatis in stomacho priuante digestionem stomachi & epatis, quare non nutriuntur membra nutrimento, ut decet, tunc rectificetur stomachus, & appetitus ab intra et ab extra, remouendo etiã istam humiditatem, si expedit. Quomodo autẽ hæc perficiatur, uideas in prima parte de dispositionibus stomachi. Similiter si ex apostematibus, ut peripneumonia, & c. recurre supra, & c.

De febre pestilentiali.

Caput XXV.

Febris pestilentialis est feb. putrida, continua, conclusa, contagiosa, ut plurimum, ex putrefactione humorum in uentriculis cordis infectorum, mala qualitate uenenosa ex corruptione eorum, ut plurimum, inducta à superioribus effectiue, & ab inferioribus materialiter. Et licet elementa in se non putrescant, quia simplicia, tamen ratione uaporum corruptorum corrumpuntur & alterantur. Aliquando etiam alterantur alteratione occulta, quæ facit accidere putredines in istis febribus, & tales causæ non æqualiter inferuntur omnibus habitantibus in loco pestilentiali quia homines non sunt equaliter dispositi, ita dicit Auic. capitulo de febre pestilentiali. Generantur igitur diuersę febres, quia in aliquibus sanguineę, in aliquibus cholericę, phlegmaticę, uel quartanę, secundum diuersitates corporum. Causæ huius sunt tres in genere, primitiua, antecedens & cõiuncta: primitiua, est permutatio aëris ab eo, quod est secundum naturã, secunda, sunt humores dispositi, ut suscipiant putredinem aëris: tertia, sunt humores precipue existentes in uentriculis cordis infecti, à quibus eleuatur putrida fuligo inficiens substantiã cordis & spirituũ, & consequenter totũ. Signa prognostica future pestis sunt appariio comete, mutatio temporis, modo ad calidum, modo ad frigidum aër caliginosus, cum uidetur debere pluere, & non pluit, æstas calida & humida, aues dimittunt nidos suos, & oua, & reptilia apparent super terram, & sic de alijs. Signa presentis pestis pestilentialis sunt, calor apparet lentus extra, & intus est fortis ualde cum siti, ariditate, & siccitate lingue, & male tolerat, anhelitus difficilis, quandoque nausea, & casus appetitus, dolor stomachi, tensio hypochondriorũ, casus uirtutis perducens ad syncopim, permixtio ratio-

nis,

nis, uigilię, aliquando est tuffis ficca, aut alia absq; mundificatiōe. Apparet etiā bothor subalbida, aliquando rubea, quandoq; cito apparent, & cito occultantur. Pulsus debilis, uelox, & spiffus, augmentat ut plurimū nocte, sistole est maior dyastole, aliquādo est fluxus cholere & aliorū humorū, omnia exeuntia foetent. Vrina aliquādo non mutat ab urinis sanorū in colore & substantia, & aliquando est foetens, aliquando apparet ruffa uel ru. spiffa & liuida multū. Et dicit Auic. quōd aliquando est feb. pestilentialis in qua non percipit æger, neq; tangens multitudinem caloris, & nō alteratur pulsus, unde istę febres tam ex parte pulsus quā ex parte uring fallūt medicos, quia aliquando et sepe urina et hypostasis sunt laudabiles, & æger tendit ad mortē, quia natura non audet inuadere morbū ppter eius malitiā, & sic de alijs. Cura est duplex, p̄seruatiua, & curatiua: prima cōsistit in administratione debita sex rerū nō naturalium. De aere primo, cū sit de magis alterantibus corpus, fugiat igitur aer humidus & turbidus, transmutando se ad alia loca, ubi aer sit bonus, declinans ad frigidū & siccum, & hoc est singulare remedium. Et si hoc nō posset fieri, rectificetur aer habitationis cū modico igne de bonis lignis, scilicet de iunipero, rore marino, &c. Suffumigetur etiā camera, fenestris lineis retentis, ne ingrediat aer, ex ligno aloē, thure, & aliquando ex sandalis, & camphora, aer rectificetur secundum diuersitatem temporis in caliditate & frigiditate, &c. irroretur domus sepe ex aqua & aceto in tempore calido, & teneatur bene munda à superfluitatibus. Et si contingat aperire fenestras, aperiant septentrionales, & eius uentus, scilicet boreas opponitur pestilentię, supposito quōd putrefactio aeris non sit communis, ita secunda primi, & quinto Almanforis, & sexto colliget. Et si contingat exire camerā, expectetur quōd sol sit super terram, quia aerem rectificat, & portet de odoramentis dicendis, ut aerem attrahendum aliquantulum rectificet, teneat in ore de cortice citri conditi, & diu masticet, & super omnia caueat, ne approximet patientibus pestilentiam, ne eorum anhelitu inficiatur. Cibaria sint boni nutrimenti & facilis digestionis, declinantia ad frigidum & siccum, & sicut decet, nō sicut alia condiantur cum alterantibus, ut dicitur, diuersificentur tamen secundum diuersitatem ætatum, complexionū, & temperiem. Carnes igitur de uolatilibus alijs meliores sunt pulli parui, perdices, aues montanę. De quadrupedibus sunt hœdi & uituli lactantes, alię carnes relinquuntur, sicut caro porcina, anserina, & aliorum in aquis degentium, syluestria etiam maxime si sint antiqua, si non, aliqua cōceduntur, ut leporū, capreolorum, &c. Carnes assatę sunt meliores elixatis, licet etiam illę aliquando & brodium earum concedantur, dummodo comedantur cum aceto, aut uino granatorum. Et pro delicatis fiant gelatinę, & agrestatę, aut falfamenta cum aliquo p̄dictorum succorum, ut succo acetosę, aut aqua ros. & sit ibi parum de speciebus calidis, tamen in hyeme, & in antiquis frigidis & humidis potest uti cinnamomo, zingibere, &c. sed in æstate & in cholericis non. Non

concedat pisces nisi sint de aquis petrosis currentibus, à luto mundis, & sine mobiles ut lutius & thimere, &c. reliqui assentur, ut in ueru, aut super carbones cum gratis. Caseus, butyrum, & reliqua lactinia per uiam cibi relinquuntur, ita & olera. Aliquando tamen uia medicine conceduntur, sicut est blitū spinachia, attriplex, borago, lactuca, endiuia, &c. & tres ultime istæ, si cōdiantur cum aceto & agresta, competūt, quia choleram alterant, si sit in casu ad caliditatem febrilem. Legumina & præcipue substantia eorum nō conceduntur, hordeum tamen & panicum, & brodium cicerū concedi possunt. Fructus humidi relinquuntur, aliquando tamen pruna conceduntur, ut leniat uentrem, similiter granata, maxime in calidis naturaliter. Post cibum etiam conceditur pirum coctanum coctum in igne cum coriandro confecto, ita etiam cappares cum aceto in principio, similiter & limones, fungi, tartufuli, & cibaria suffocantia, & de pasta, et sic de alijs, relinquuntur. Panis sit de frumento bene coctus & fermentatus. Vinū in assuetis sit odoriferum, mixtū aqua boni fontis, medium inter nouum & antiquum, semper etiam alijs potus medicinales qui ante cibum, uel post per tempus bibuntur, ut syr. ros. uiolarum, de limonibus, saccharum ros. uiol. aqua hordei, &c. Non comedat usq; ad saturitatem, nisi priori cibo iam digesto, & superfluitatibus expulsis, non tolletur tamen sitis, nec fames cū sit in horis debitis. Item quanto pauciora fercula sumuntur, tanto melius erit. Præmittant elixa assatis & subtiliora grossis, ut oua sorbilia carnibus. Vnusquisq; utatur motu sibi cōsueto, qui uires eius non excedat, & fiat hora qua cibus sit digestus in stomacho, epate, & uenis, ut ante prandium & cœnam, & si non potest exerceri fricentur extremitates, & totum corpus leuiter, statim post cibum non moueatur impetuose, & non dormiat immediate post, donec cibus descendat de ore stomachi, nec dormiat quis de die, nisi consuetudo cogat, & tunc parum dormiat in loco sicco & frigido. De mane cum surgit expellantur feces per se uel cum arte, ut clysteri, aut suppositorio, & similiter superfluitates secundæ digestionis per urinam, & tertie per frictionē aut exercitiū, & ita alijs superfluitates, ut mucillagines per nares & os rascando, et faciem lauando cum aqua calida, ubi sit uirtus radicis ireos, aut roris marini, pectinando similiter caput & fricando. Relinquant tristitia, ira, furor, &c. nisi corpus indigeat minoratione carnis. Eligat igitur gaudium temperatum, habitando cū dilectis, sermones & cantus iocundos, abstinendo à coitu multo, & frequenti, abstineant maxime corpora macra, sicut ab inimico. Sed temporato utatur coitu uim nature non inferendo, balneum & stussa relinquuntur. Circa medicinas præseruatiuas ab hac febre talis ordo seruabitur. Primo dicitur de his, quæ ab intra. Secundo de his quæ ab extra. Primæ inter alias sunt tres. Nota tamen, quod in præseruando ab hac febre intendere debet medicus ut corpus mundificetur, & sit bene transpirabile, unde si corpora sint humida, exiccentur, &c. Si cacochimia, purgentur, & primo uniuersaliter cum euacua

euacuatione sibi conuenienti, sicut decet, deinde oppilationes aperiantur, deinde uenter sit lubricus. Et tunc prima medicina conueniens sunt pillule aloeticæ, siue cōmunes. Ideo. R. aloës partes duas, myrrhæ, croci añ. partē unam reformentur. Dosis est drag. ʒ. Pulpis tamen horum ab aliquibus plus laudatur, & dant cum aqua ros. aut succo limonum, uel aliquo tali, quia melius prohibet ebullitionem humoris combustiuam, quæ ut plurimum, sequitur, ex qua fiunt antraces & carbunculi. Item aliqui dant oxysaccharam simplicem, ut un. ʒ. s. cum quinque cochlearijs aque cicerum, & est eorum secretum in preseueratione talis ebullitionis, & exhibent etiam in æstatibus tediolis & æstuosis. Secunda medicina est drag. s. theriacæ maioris fermentatæ. Tertia est bolum armenum cum aceto, aut aqua bibitum. Dosis est scrup. ʒ. usque ad drag. s. cum uino, & si febriat cum aqua ros. Et potest addi huic semen citri cum modico sacch. albo, & rasura cornu cerui & pulueris cordialis, & tunc confert habentibus uermes & similiter potest misceri cum sacch. ros. aut uio. & detur de mane. Potest etiam fieri confectio de bolo armeno un. ʒ. terræ sigillatæ un. s. seminis citri drag. 2. cinnamomi un. ʒ. coriandri preparati drag. ʒ. galangæ, zedoariæ añ. drag. ʒ. pulueris cordialis drag. 2. s. sacch. dissoluti in aqua ros. infusionis sand. rub. quantum sufficit, & fiat confectio in morsellis, & si addatur rasuræ cornu cerui aliqua quantitate, tunc ualebit contra uermes. Potest etiã addi de cortice citri cōditi minutim inciso drag. ʒ. auri foliati drag. ʒ. & erit pro delicatis. Et notandum quòd cinnamomum, & galanga, & zedoaria non debent puluerizari, sed in parua frustra incidi & contundi, & hæc confectio cum fit cum speciebus solum conceditur in hyeme annosis, frigidis & humidis, sed in alijs temporibus auferunt species. Medicinæ extrinsecæ sunt tres, prima est pomū de laudano. R. corticū citri un. s. calamenthi, gariophyl. samfuchi, ozimi añ. drag. ʒ. s. doronici, been al. & ru. ligni aloës, calami aromatici añ. drag. ʒ. ros. un. s. musci scrup. s. styracis calamitæ dra. ʒ. terbenthing drag. 2. laudani drag. ʒ. camphoræ parū cū aqua ros. et buglosse, fiat pomum in medio perforatum. Secunda, est puluis iste. R. corticum citri un. s. garioph. samfuchi, calamenthi añ. drag. 2. garioph. sand. rub. añ. drag. ʒ. ros. un. s. camphoræ & musci añ. parum. Potest etiam addi pro diuitibus parum ambrae, ligni aloës, & c. puluerizentur & ligentur in syndone. Tertia, est spongia infusa in istis. R. pulueris immediate prædicti un. s. infundantur un. 2. aceti, parum infundatur spongia parua in illa mixtura, leuiter exprimatur, & inuoluta in aliquo drappo sæpe odoretur. Et si essent catarrhosi, fiant ista odorameta prout sua dispositio requirit. Et nota quòd odorando aliquod istorum confortat cor, & cuilibet uenenositati reficit aëris, & c. In curando autem hanc febrem sunt quatuor intentiones, prima est ad causam, secunda ad uirtutem, tertia ad febrem, quarta ad accidentia. Prima fit alterando & adæquando materiam peccantem, ac etiam curando eam. Si autem fit maior

ebullitio, seu putrefactio in sanguine quàm in alijs humoribus proportiona-
liter, cum in tali febre omnes putrescant, tunc phlebotomia præcedat pharma-
ciam. Imò aliqui moderni dicunt quòd debet phlebotomari ante omne pleni-
tudinem per tres uel quatuor dies extrahendo un. 2. uel 3. sanguinis. Et cõmuniter
phlebotometur de epatica uel splenetica, uel de cõmuni, si cõqueratur sub asel-
lis, ratio quia tum melius extinguatur talis ebullitio combustiuua sanguinis, &
calor existens in uenis, &c. Si e conuerso sola pharmacia sepe excusat, & tunc
diuersificetur medicina euacuatiua secundum humorẽ plus excedentẽ, quod
medico perito relinquatur, nec expectetur digestio secundum Auicennam, et
Auenzoar, quia hæc putrefactio uelociter interficit, nisi cito succurratur. Et
si in ista febre incipiant apparere morbilli aut pustulæ subalbidæ & ruf. tunc
desiste ab euacuatione, & utaris prouocantibus ad extra cum fricationibus
suauibus iuxta aphorismum. Hip. primæ particulæ: undecunque naturare-
pit, &c. Et nota quòd etiam aliqui commendant phlebotomiam copiosam de
eadem parte, scilicet usque ad syncopim in tertio casu, & dicunt quòd talis
phlebotomia non solum commouet materiam uenenosam, sed etiã ad extra
euacuat. Obmittit tamen uulgares, quia si non curarentur ex tali phle-
botomia, ualde inculparẽt medicũ; & hoc dicunt fuisse de mente Gal. Solutiuũ
igitur in illis, in quibus sperat salus, quod scitur ex signis sumptis ab exeunte
mutato, qualitate mutata, & operatione læsa, sit hoc: R. rheubarbari electi
drag. s. spicę parũ, foliculorũ sene. drag. 1. & diuersificet hæc medicina secun-
dum diuersitatẽ humoris peccantis, considerando uirtutẽ, & alia particularia,
quod etiã medico relinquẽt, sint tamen solutiua horũ febrũ facilia, addẽdo in
eis aliqua confortantia mineras uirtutũ, boni saporis & odoris. Potest etiã in
eis addi aliquid boli armeni propter eius spirituale iuuamentũ. Secunda inten-
tio perficitur nutrimento in confortando cor, & spiritũ, & sanguinẽ bonũ multi-
plicando, cũ assumptione aque carnis, uitellis ouorũ recedentiũ, uino odori-
fero, &c. Secundo spiritũ clarificando, & hoc fit cũ puluere subtili margarita-
rum infuso in succo limonũ, aut alio conuenienti, & detur per os. Tertio pro-
hibendo dissolutionem spirituum cum aliquo appropriato. Quarto alteran-
do ipsum, ut si cor sit nimis frigidum, cum aliquo calido, sicut cum doronico,
&c. & si calidum cum aliquo frigido, sicut cũ camphora, & aqua ros. & cum
buglossa, lapide lazuli, &c. Quinto cum letificantibus sua proprietate, ut ex
assumptione hyacinthi cum aliquo potabili, & sic de alijs. Quæ igitur secun-
dam & tertiam operationem perficiunt sunt hæc primum. R. sacch. ros. uiol.
añ. un. 2. manus Christi cum perlis subtiliter puluerizati, aut dissoluti cum
succo limonum un. 1. san. ru. un. s. pulueris cordialis drag. 2. auri dissoluti ar-
tificialiter scrupulus 1. syrup. de acetositate citri, aut acetosę un. 2. pulueris boli
armeni un. s. cum saccharo alb. quantum sufficit, fiat confectio dura uel
liquida, sicut placet. Alia ad idẽm. R. diaboraginis, uel residentię eius, sacch.
añ.

añ. un. s. corticum citri conditi minutim incisi un. i. pulueris cordialis drag. s. foliorum auri. 2. uel 3. cum saccharo, si expedit, fiat confectio in morsellis. Syrupus ad idem. R. succi acetositatis citri un. i. s. cum aquis conuenientibus, ut buglossę, melissę, &c. & etiã alijs, si sit alia intentio quã confortatio. Item syrup. de acetosa, de agresta, de limonibus, & sic de alijs, secundum Mesue. Valent ad idem similiter trochisci de camphora, & dantur cum rob aut syrupo de acetositate citri. Potus etiam boli armeni cum uino subtili bene lymphato aqua rosata, & terra sigillata, secundum Auicennam, perficiunt dictam intentionem. Item R. pulueris superscriptę confectiois un. s. sed de bolo armeno non ponatur, nisi drag. i. & auri scrup. i. & addatur ligni aloës scrup. i. ambrae parum, terantur, candidi sacchari ad pondus medietatis. Epithima ad cor. R. san. omnium ros. añ. drag. i. setæ combustæ, been alb. & rub. añ. un. s. florum borag. bug. añ. drag. 2. ossis de corde cerui gran. 3. bulliant omnia parum in lib. i. aque ros. deinde addatur aceti, croci, & camphorę parum. Et si debeat epithimari epar, epithimetur cum aliquo conuenienti, ut supra. Et ex his potest fieri odoriferum ad nares, & ponitur in ampulla uel funditur, & est conueniens. Potest etiam fieri linimentum temporum & pulsuũ. Cibus aggregans utranq; intentionem. Coque pullum in aqua, renoua aquã, in qua ponantur lactuca, acetosa, uel cucurbita, uel hordeum, facta decoctione coletur, & in brodio potest fieri pannata cum uitellis ouorum, aut puluis cum farina hordei. Potest etiam dari per se, sed semper in ferculis pone de uino gran. aut agresta, & si ponatur de puluere dicto supra drag. s. erit melius. Puluis etiam potest pistari & distemperari cum aqua rectificata cum auro. Fit etiã gelatinum cum succis predictis & carnibus hædinis, &c. Quarta intentio uertit se ad accidentia, qui possunt esse multa ab Auic. prima quarti numerata, inter alia est instantia uigiliarum, cui succurritur cum diapapauere, dando post cibum quantum est castanea, & cum unctione pulsuum & temporũ cum unguento populeo, & cũ tiliarum lotionem in aqua decoctionis salicis, nenupharis, uitis, & sic de alijs, si sit alienatio mentis fiant diuersiones, & breuiter accidentia curentur, ut supra in alijs febribus, &c.

De uariolis & morbillis.

Caput XXVI.

Variolæ sunt pustule parue, rotunde que comuniter toti accidunt corpori, & fiunt à materia mala sanguinea, putrefacta in uenis. Morbilli autem sunt pustule cholerice in minori quantitate & durtie, minores uariolis, & fiunt ex materia sanguinea, cholericã, uel cum cholera. Signa uariolarum & morbillorum sunt, febris conclusa acutę caliditatis, pruritus narium, grauitas capitis, rubedo oculorum, cum pulsatione in temporibus, & fronte, punctio in toto corpore, timor in somno, & omnia hæc accidētia sunt intensiora in morbillis quã in uariolis, quia fiunt de

materia magis adusta, in oculis tamen magis accidit uariolę quam morbilli.
 Prognosticatio. Variolę citring, durę, parę, & uiolaceę, uel multum rubeę,
 ambulatię, ut formica, omnes sunt male nature, præcipue cum maturantur
 & egrediuntur cum labore, & neq; febris, neque estuatio alleviatur. Et si cum
 hoc tremor cordis egro superuenerit, indubitanter morietur, & si econtra,
 argue bonum. Cura diuersificatur secundum tempora, nam alia est cura ante
 apparitionem, alia cum apparent, alia cum crustam faciunt. Cum igitur sentit
 dolorem in dorso, & ita de alijs signis significantibus futuram egritudinẽ eue
 nire, utatur phlebotomia aut scarificetur cum uentosis, deinde sumat micam
 panis cum succo gran. & aqua frigida, aut pulvis hordei seu farris cum lacte
 amygdalarum, aspergendo semper desuper aggestam, aut de uino granato
 rum acetosorum, aut lentes excorticatas conditas cum aceto, aut cibarium fa
 ctum ex oleribus frigidis, aut lactucis, cucurbitis conditis cum lacte amygda
 larum: Bibat succos stipticos, sumat decoctionem tamarindorum & pruno
 rum cum manna, utatur trochiscis camphoratis, aut de spodio, aut alijs dictis
 capitulo de cura hecticę. Isto modo prohibetur egressio eorum, & si non, sal
 tem minoratur. Cum igitur apparent, nullo modo phlebotometur nec uento
 setur, nam phlebotomia traheret materiã ad intra, & propter idem prohibea
 tur solutiuum, non ungetur oleo, nec comedat unctuosa, neq; bibat uinũ, quia
 inflamat & auget, obmittat etiam trochiscos, & alia superius dicta, quia ope
 rantur cum intentione naturę intendentes expellere. Prouocet igitur sudor,
 & nullo modo stet in aere frigido, imò cooperiantur panno scarlatino, suauiter
 fricando, ut trahatur materia ad cutim. Ideo sepe in die sumat de aqua ista.
 R. ficuum siccarum, passularum, lentium excorticatarũ, seminis feniculi, ligni
 de myrto, aut sand. ru. añ. un. i. coquantur in libras quatuor aque usq; ad con
 sumptionem tertię partis. Alia ad idem. R. radicum feniculi, petroselini, suc
 ci berberis añ. un. i. s. ficuum siccarum, passularum añ. drag. 3. contundan
 tur, & bulliant in aqua, ut prius. Sepe in die ponat de isto in naribus, oculis &
 gula, ne ibi generetur morbillus, aut uariola. R. aquę ros. lib. i. sumach uel
 berberis añ. un. i. carnositatis granatorum un. s. Item pulvis anthimonij fri
 catus cũ succo coriandri uel solatri infusus in oculis & naribus, defendit, &c.
 Cum uero sunt mature & uirus ex eis manat, regatur cũ dięta & potionibus di
 ctis supra. Et ubi fuerit multũ debilis, potest comedere de carnibus pullorum,
 uel hædorũ coctis cum lactucis, cucurbitis, &c. conditis cum agresta, acetosi
 tate citri, uel arancij. Et cũ indiget mundificatione, sternat lectus isto puluere.
 R. ros. siccarũ, uiol. uel florũ nenupharis, misce cum sand. & fiat pulvis. Cum
 uero feruor & feb. recefferint, & cortices incipient remoueri, tunc bibat uinũ
 debile bene lymphatũ. Et si nimis tardarent exiccari, liniantur cũ aqua salsa,
 deinde balneet in aqua dulci, decoctione malua uisci, uel maluę (hoc etiã con
 fert tẽpore, quo incipiunt apparere) deinde unget oleo ros. et camomillino te
 pi dis.

DE FEBRIBUS
 DEFINITIONE ET CURA PER CLAU
 DE FEBRIBUS
 DEFINITIONE ET CURA PER CLAU
 DE FEBRIBUS
 DEFINITIONE ET CURA PER CLAU

dis. Si autem signa concaua remanserint uel sœda, impinguetur corpus cum iuribus gallinarum et carniū, cum uitellis ouorum, bibat uinum dulce lymphatum, utatur sepe balneo aque dulcis per longum tempus, & præcipue post cibum, ungantur loca illa omni sero cum isto. R. lithargyrii triti & abluti cum aqua decem uicibus, & radicum cannarum siccarum, farinæ oryzæ, ossium uetustorum, seminum melonum, farine cicerum añ. un. i. puluerizentur, & misce cum mucilage psyllij, fœnugræci, seminis lini. De mane lauatur cum aqua decoctionis, farinæ farri, uel roryzæ. Et si uis alia remedia recurre ad primam partem de ornatu faciei, & c.

HVIVS LIBRI FINIS.

DE FEBRIVM CO-

GNITIONE ET CVRA PER CLARISSIMVM

doctorem medicum Christopherum Barsisium Pergom̃. in laudem

domini Iesu Christi cuius nutu factum est omne

quod est in inferioribus.

De tertiana pura interpolata.

NCholerica interpolata pura sunt intentiones. Prima est, administratio regiminis rerum sex non naturalium, aëris, scilicet, & c. qui conseruet res naturales & remoueat præter naturales. Et uarietur secundum tempora morbi in quali & quanto. Si ergo aër frigidus & humidus, idem de alijs rebus nõ naturalibus. In diæta uero sunt hi canones. Primus canon est, grossior diæta sit in principio, & subtilietur gradatim usque ad statũ inclusive, ut à principio dando kist hordei uel panẽ contritum uel emulsionem eius, deinde gradatim subtiliãdo, ut in cap. apud Auicem. de cibatione, & c. illic. Et gradatim fiat eius regimen, secundum modum prædictum, & quotiens appropinquat status, subtilietur. Secundus canon, dum est tempus crisis diæta subtilissime. Tertius hora paroxysmi nihil detur nisi coacte, ut in cholericis, & casibus consimilibus. Quartus, si cibetur fit per horas i. ante paroxysmum, ut possit dari syrupi collecti illic. Et opus superueniat paroxysmus dum est, & c. Quintus, si accetibus in stomacho non detur aqua hordei, nisi subtilis, & cõfortetur cum radicibus apij & pipere, & hoc in stomacho proprie frigido & febre nõ magna uel non pura. Sextus, non cibetur fece sicca existente in intestinis. Septimus, uinum conceditur securius in declinatione, quam ante, commixtũ tamen maxime in die paroxysmi, ut apud Auic. ibi. & non timeas post declinationem. Octauus, in cibatione autem intentio est humectatio, id est, restauratio, & con-